

vestenik

Letnik XXVIII.

Celovec, petek, 9. marec 1973

Štev. 10 (1598)

SPORAZUM O MIRU V VIETNAMU

zdaj dobil še mednarodno jamstvo

Prizadevanja za ukinitve sovražnosti in vzpostavitev miru v Vietnamu so konec minulega tedna dosegla svoj zaključek v Parizu, kjer so na mednarodni konferenci zunanjih ministrov 12 vlad v navzočnosti glavnega tajnika Združenih narodov podpisali sklepni dokument o miru v Vietnamu. Ta zdaj v Parizu podpisani dokument velja kot mednarodno jamstvo za januarja letos sklenjene sporazume o Vietnamu, torej z drugimi besedami: mir v Vietnamu je tudi mednarodno jamčen.

Mirovni sporazum v bistvu ustreza prizadevanjem in temeljnim nacionalnim pravicam vietnamskega ljudstva, kot so neodvisnost, suverenost, enotnost in nedotakljivost Vietnama ter pravici prebivalstva

do samoodločbe kakor tudi iskreni želji po miru in izboljšanju stikov med vsemi državami sveta.

V sklepnem dokumentu je izrecno poudarjeno, da podpisnice uradno priznavajo in strogo spoštujejo temeljne nacionalne pravice vietnamskega naroda, to je neodvisnost, suverenost, enotnost in ozemeljsko nedotakljivost Vietnama ter pravico južnovietnamskega naroda do samoodločbe. Podpisnice so se obvezale, da bodo spoštovale ta sporazum. Zaradi trajnega miru v Vietnamu pozivajo podpisnice vse države, naj strogo spoštujejo določila tega sporazuma. Na splošno pa poudarjajo, da je sporazum velik prispevek k miru, samoodločbi, narodni

neodvisnosti in izboljšanju stikov med državami.

Po letu 1962, ko so bili podpisani laoški sporazumi v Ženevi, je to prvič, da je tako veliko število evropskih držav odločalo o azijskem problemu. Toda med takratnim in sedanjim „odločanjem“ je bistvena razlika. Takrat v Ženevi je Francija iskala alibi za svoj neuspeh v Indokini ter prevrgla krivdo na Ameriko, ki je potem nadaljevala na višji ravni francosko politiko. Pariz je čisto nekaj drugega: potrdil je spoznanje, do katerega sta prišla neposredna protagonista — Hanoi in Washington — in vsi posredno prizadeti, namreč, da je Vietnam vojaško nerešljiv problem. Zato je rešitev treba iskati po drugi poti, po poli pogajanj.

To pa seveda velja tudi za nadaljnji razvoj vietnamskega vprašanja. Kajti zgrešeno bi bilo misliti, da so s podpisom sporazuma o miru razrešena tudi že vsa protislovja Južnega Vietnama. Nasprotno. Pravo reševanje se bo šele začelo, toda za razliko od razmer, ki so v tej deželi nastale po svoječasnih ženevski konferenci, bo tokrat to reševanje potekalo brez neposrednega tujega vmešavanja, se pravi, med Vietnamci samimi. Ravno to pa je tisto, kar narekuje dosti večje upanje, da bo reševanje privedlo do takih rešitev, ki bodo sprejemljive za vse prizadete.

Pariz je na poti do končne pomiritve v Vietnamu vsekakor zgodovinski mejnik. Če ne zaradi tolikih drugih vzrokov, potem že zaradi dejstva, da se bodo Vietnamci na podlagi sedanjih sporazumov po 90 letih prvič spet znašli v položaju, ko v njihovi domovini ne bo tujega vojaka.

NAŠA ODLOČITEV pri občinskih volitvah

Odločali se bomo v smislu našega načelnega gledanja, da sta enakopravnost naše narodnostne skupnosti in mirno sožitje v občini in deželi zagotovljena le ob sodelovanju in skupnem prizadevanju vseh demokratičnih sil, ne glede na jezik in svetovnonazorno gledanje.

● Zato bomo povsod tam, kjer se je v dosedanjih izkušnjah izkazalo, da je merodajna večinska stranka pripravljena upoštevati in zagovarjati prisotnost in pravice slovenskega prebivalstva tudi v občinskem svetu, nadaljevali ter izpopolnjevali aktivno enakopravno sodelovanje v taki občinski stranki s tem, da jo bomo odločno podprli tudi na letošnjih občinskih volitvah.

● Povsod tam, kjer so se od nekdaj in zlasti ob lanskih jesenskih dogodkih ne glede na strankarsko pripadnost združili vsi nemški nacionalisti proti našim pravicam ali pa so večinske stranke pri postavljanju kandidatov iz strahu ali previdnosti prezrle prisotnost slovenskega prebivalstva, bomo združili vse svoje sile v krajevni domači listi in skrbeli da bo prišlo čim več odločnih, razgledanih rojakov v občinske odbore.

● Raznolikost krajevnih in političnih razmer tako ponekod narekuje in opravičuje tudi različne odločitve, se pravi, da pride v nekaterih občinah nujno tudi med našimi ljudmi do različnih pogledov in stališč do posameznih volilnih strank in skupin. V taki politični diferenciaciji moremo videti izraz zrelosti našega človeka, seveda s pridržkom, da kakorkoli pogojena in utemeljena raznolikost stališč glede podpore posameznih volilnih strank in skupin ne izključuje potrebne akcijske enotnosti v zadevah skupnih narodnostnih interesov.

Kakorkoli že se odločimo, vedno mora imeti naša odločitev za glavni cilj, da krepiti tiste stranke in skupine, ki dajejo jamstvo, da bodo v novem občinskem odboru upoštevale prisotnost in enakopravnost slovenskih občanov.

Iz volilnega razglašala
Zveze slovenskih organizacij na Koroškem

Izpadi proti Slovincem imajo povsod isto fašistično ozadje

V poslanski zbornici v Rimu se je prejšnji teden začela razprava o osnutku zakona za ureditev slovenskega šolstva v Italiji. O osnutku je že prej razpravljala poslanska komisija za šolstvo, vendar samo na poročevalni ravni, ker je predstavnik neofašistov v tej komisiji nasprotoval, da bi o njem razpravljali na zakonodajni ravni in bi potem lahko odpadla ponovna razprava v poslanski zbornici.

Neofašisti pa so tudi med razpravo v poslanski zbornici pokazali svoj obraz, ko so med govorom na komunistični listi izvoljenega slovenskega poslanca Škerka začeli besno kričati in žaliti poslanca, ko je fašistom očital, da so hudo oškodovali in še škodujejo slovenski narodnostni skupnosti. Obnašanje neofašistov je bilo tako divje, da je grozila že nevarnost fizičnega spopada, zato so morali redarji poskrbeti za ustrezno pomiritev duhov.

Povsem drugače so nastopili govorniki drugih strank. Tako je na primer demokristjanski poslanec Rausa pozitivno ocenil zakonski osnutek ter izjavil, da je treba končno urediti položaj slovenske šole in šolnikov. Socialistični poslanec Moro pa je poudaril dolžnost italijanskega parlamenta, da reši vprašanja, katerih rešitev se že predolgo zavlačuje, zaradi česar so prizadeti pripadniki slovenske narodnostne skupnosti v Italiji. Opozoril je, da obveznosti Italije do slovenske narodnostne skupnosti izhajajo iz ustavnih določil in iz mednarodnih pogodb. Posebej pa je dejal, da se socialistična stranka zavzema za celovito zaščito slovenske manjšine.

Posebno obširno je o problemu govoril komunistični poslanec Škerk, ki je uvodoma omenil, da je zakonski osnutek prišel v poslansko zbornico šele po dolgih letih pričakovanih in boju ter posredovanju pri šolskih, političnih in vladnih oblasteh. Orisal je zgodovinski razvoj slovenskega šolstva od ustanavljanja prvih šol pred

več kot sto leti do nasilnega razpusta slovenskih prosvetnih društev in ustanov, popolnega poitalijančevanja slovenske šole ter preganjanja slovenskih šolnikov in sploh Slovincem v dobi fašizma. Poudaril je, da je moralna in materialna škoda neprecenljiva in da je nihče ne bo mogel nikdar povrniti. Prav tako je podčrtal tudi velik doprinos Slovincem v antifašističnem boju.

Na koncu svojega govora je poslanec Škerk pozval parlament in vlado, naj bi se lotili zakonskih predlogov za celovito zaščito slovenske narodnostne skupnosti v Italiji. Hkrati pa je zahteval, naj bo vlada prenehala dajati podporo šovinističnim organizacijam, kajti ta sredstva bi morala biti namenjena za zaščito, ne pa na škodo narodnih manjšin.

V ponedeljek 5. marca je na Dunaju zasedala podkomisija tako imenovane „študijske komisije za vprašanja slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem“ ali — kakor jo nekateri bolj kratko in po zgodovini njenega nastanka tudi bolj pravilno imenujejo — komisije za krajevne table. Zasedanja so se z malimi izjemami udeležili vsi člani glavne komisije, posebno močno so bili zastopani razni izvedenci. Razumljivo pa so tudi tokrat manjkali predstavniki obeh osrednjih slovenskih organizacij, kajti slej ko prej velja soglasni sklep reprezentativnega zbora več kot 50 odbornikov in krajevnih zaupnikov, da koroški Slovenci v taki komisiji ne moremo sodelovati.

Na tokratnem zasedanju je šlo predvsem za pojasnitev pojmov, kaj je manjšina, kako je mogoče ugotoviti njeno moč in naselitev in kaj so upravni oziroma sodni okrajši, kot jih določa člen 7 državne pogodbe. Za vsa ta vprašanja so izvedenci pripravili svoja strokovna stališča, pri čemer so upoštevali tako mednarodnopravne kakor tudi notranjeavstrijske vidike.

Kolikor je razvidno iz časopisnih poročil, so med drugim ugotovili, da je manjšina odnosno narodnostna skupnost etnična skupina, ki jo odlikujejo različne posebnosti, med katerimi je jezik le eden izmed znakov; med nadaljnje znake spadajo skupno pokolenje, skupne kulturne svojstvenosti, zavest skupnosti in prizadevanje za ohranitev narodnostne skupnosti. Večina strokovnjakov je bila mnenja, da je „vindiš“ slovensko narečje, zato je tudi vse tiste, ki so se pri ljudskem štetju opredelili za kakšno koli kombinacijo z „vindiš“, treba prišteti k Slovincem. Glede odstotka, ki naj bi služil kot podlaga za izvajanje manjšinskih določil, so strokovnjaki opozorili, da tozadevno ni nobene mednarodno rabljenega merila (s tem so jasno izpodbili argumente, na katere se je sklicevala Avstrija pri dosedanjih manjšinskih zakonih) ter so navajali različne številke od 5 do 20 odstotkov. Posebno ugotavljanje manjšine strokovnjaki bolj ali manj odklanjajo, ker menijo, da za izvedbo določil člena 7 zadoštujejo podatki ljudskega štetja. Pač pa mora biti ljudsko štetje v ta namen izvedeno po kri-

terijih, ki so manjšini naklonjeni; takega ljudskega štetja pa v Avstriji doslej še ni bilo. Tudi za izvedbo določila o dvojezičnih napisih so po mnenju strokovnjakov uporabni podatki ljudskega štetja, vendar je treba poleg tega upoštevati tudi še druge objektivne in subjektivne vidike. Pri tem so se stališča strokovnjakov močno razhajala predvsem glede priznavalnega načela kot podlage za reševanje manjšinskih vprašanj, nasprotno pa so si bili povsem edini v tem, da morajo biti kriteriji za izvajanje člena 7 že vnaprej „manjšini naklonjeni“ (minderheitentfreundlich).

Kaj resnično novega torej seja podkomisije ni prinesla. Pri ugotovitvah strokovnjakov, ki pa skoraj v nobenem vprašanju niso prišli do enotnih pogledov, gre pogosto za precej podobna ali sploh enaka stališča, kot smo jih koroški Slovenci že vedno zastopali in na njih gradili tudi svoje zahteve in predloge za reševanje odprtih vprašanj naše narodnostne skupnosti.

Za 4. april je predvidena spet seja celotne komisije in tedaj bodo imeli glavno besedo politični predstavniki.

Po seji podkomisije „manjšinske komisije“

Naša skrb na celotnem dvojezičnem ozemlju mora biti:

! Čim več naših zavednih ljudi v občinske odbore !

Naše ljudstvo ne naseda več

zlobnim poskusom razdvajanja koroških Slovencev

„Korofan je čuden svet — še lipa ima hrastov cvet.“ Ta ironična prispodoba velikega ljudskega tribuna Franceta Grafenauerja morda nikdar ni bila tako resnična, kakor je danes. Kar ni hrastovsko pobarvano, kar ni „čisto“ v smislu nemškonalnega „koroštva“, kar ni nemško — na Koroškem nima prostora! Tako je treba razumeti pogrome na dvojezične napise lanske jeseni, tako tudi vso trenutno gonjo proti zavednim koroškim Slovencev, ki jim očitajo nelojalnost in izdajstvo domovine.

To je poudaril predsednik Zveze slovenskih organizacij na Koroškem dr. Franci Zwitter, ko je zadnjo nedeljo govoril na „Koroškem večeru“ na Jesenicah. O prireditvi obširneje poročamo na drugem mestu — op. ured.

V svojem govoru je predsednik ZSO ugotovil, da je z zlobno taktiko, po kateri zavedni Slovenec ni domovini zvest, uspelo razdvojiti Slovence na zavedne in tako imenovane „vindišarje“, ki so jih gojili in snubili od štetja do štetja, dokler jih pri zadnjem ljudskem štetju niso kar absorbirali in jih prišteli k Nemcem, hkrati ko so hinavsko našli tudi nekaj sto Slovencev več. In zdaj trobijo v svet: pogledajte našo širokogrudno in humano manjšinsko politiko — Slovenci so od zadnjega ljudskega štetja celo narasli in to za celih 1500 na nekaj več kot 15.000. Pri tem pa ne povedo, da zadnje ljudsko štetje z absorpiranjem tako imenovanih vindišarjev in resnici izkazuje najnižje število slovensko govorečega prebivalstva.

In že gre stara preizkušena taktika naprej: spet delijo in razdvajajo koroške Slovence v nelojalne, domovini nezveste levičarje — tifokomuniste na eni in v lojalne avstrijske Slovence odnosno Avstroslovence na drugi strani. Toda tokrat jim ne bo uspelo. Naše ljudstvo je to igro spregledalo in ne naseda več. To je pokazal zbor nad 500 odbornikov in krajevnih zapnikov slovenskih narodnih organizacij, ki je odklonil sodelovanje koroških Slovencev v komisiji, katero so izsilile nemškonalne sile v stremeljenju po nadaljnjem zlobnem barantanju z življenskimi interesi slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem.

Predsednik ZSO je naglasil, da ta sklep ni ostl proti vladi, marveč je naperjen proti fistim silam, ki hočejo s to komisijo torpedirati po dolgoletnih naporih končno objavljeni pričetek reševanja odprtih vprašanj med pristojno vlado in prizadeto manjšino. Prav tako pa naš apel za pomoč na matični narod in njegovo državo ter naša zahteva po internacionalizaciji nista izraz naše nelojalnosti do države, v kateri avtohtono živimo nad 1300 let, marveč sta posledica povsem resnih groženj in fizičnih izgrediv proti varnosti življenja in imetja našega ljudstva.

„To naj bo nedvoumno povedano pred vsem tistim, ki nam očitajo nelojalnost in izdajstvo. Sicer ne čutimo potrebe, da bi poudarjali svojo lojalnost, saj jo izpričujemo s svojim delom dan za dnem. Ker pa nas pozivajo, da tudi formalno izpovemo svojo domovinsko zvestobo, tu pred matičnim narodom izjavljamo: Koroški Slovenci smo vedno bili in hočemo ostati lojalni državljani

avstrijske republike, napram kateri kakor ostali državljani izpolnjujemo vse obveznosti in dolžnosti. Pri tem samo želimo, da bi nam tisti, ki nam očitajo nelojalnost, ne delali toliko težkoč in potiskali našo lojalnost na rob potrpežljivosti in znosnosti.

Ko poudarjamo svojo lojalnost in zvestobo državi, pa hkrati prav tako zavestno izjavljamo svojo narodnostno in kulturno povezanost z matičnim narodom. Z njim nas vežejo isti jezik, ista kultura, ista zgodovina, iste trpke izkušnje in ista težka doživetja — ne samo iz za dobe pred 500 leti v skupnih kmečkih uporih, marveč tudi v komaj minuli dobi v skupni veličastni narodnoosvobodilni borbi proti skupnemu sovražniku, nemškemu okupatorju. Zato je samo razumljivo, da se ob poskusu ponovnega nemškonalističnega naskoka na naše pravice za tečemo k matičnemu narodu, ko smo že 17 let zaman čakali na razumevanje in zboljšanje.“

Zato z vso odločnostjo zavračamo očitke — je poudaril dr. Zwitter — da baje nismo izčrpali vseh možnosti, da bi rešili naše probleme znotraj avstrijske države. Zlasti

pa zavračamo take očitke s strani tistih, ki so vseh teh 17 let načrtno preprečevali vsako znosno, kaj šele pravično rešitev. To so isti krogi, ki nam očitajo nelojalnost, matičnemu narodu in Jugoslaviji pa odrekajo „moralno pravico“, da bi se zavzela za koroške Slovence, češ da je s silo likvidirala in pognala nemško manjšino iz svoje zemlje. Tudi v tej smeri je treba slvari enkrat postaviti na pravo mesto: koroških in banatskih Nemcev ni izgnala Jugoslavija, marveč so sami zapustili svoje kraje skupaj s poraženo nacistično vojsko, v kolikor jih niso že prej preselili Italijani in zlasti Nemci sami.

Še prav posebno pa nimajo pravice igrati sodnike nad vojnimi dogodki osebe in sile, ki so v sklopu nacistične vojske zakriville nepopisne zločine nad našim ljudstvom: da omenimo le zverinski umor Peršmanove družine v kapelški občini, strašanska mučenja v Begunjah, kruto obešanje 100 nedolžnih talcev v Frankolovem za vsakega ubitega Nemca ter grozotno pobijanje in streljanje nad 7000 mladincev in prebivalcev Kragujevca.

„Ce torej kdo lahko govori o „prastrahu“ — potem smo to Slovenci! In vendar ne želimo nič drugega kot pravice, ki nam gredo. Želimo samo priznanje prisotnosti in enakopravnosti našega ljudstva na avtohtoni zemlji. Želimo ohraniti svoj jezik, svojo pesem, svojo kulturo. Želimo, da bi Koroška prenehala biti čuden svet, kjer ima še lipa hrastov cvet, da bi postala dežela, v kateri bi — ne v smislu Perkonigove zamisli nenaravnega preraščanja hrasta in lipe v eno drevo — poleg hrasta bujno puhtela, sveže zelenela in žlahtno dehtela domača koroška slovenska lipa! Želimo živeti v miru in v plemenitem soočenju medsebojnega kulturnega in gospodarskega prizadevanja z narodom sosedom, ker smo prepričani, da je samo tako mogoče graditi lepšo in srečnejšo bodočnost na Koroškem in v širšem prostoru Alpe-Jadran.

Zato pozivamo vse demokratične sile na Koroškem in v Avstriji, da z nami vred rušijo umetne pregrade med sosednjima narodoma, ki jih postavljajo nemški nacionalisti z odrekanjem pravic in enakopravnosti slovenski narodnostni skupnosti na Koroškem in z netenjem sovraštva v času, ko so s tehničnim razvojem končno padle naravne meje visokih Karavank.

Da bi nas v tem prizadevanju za dosego naših pravic in za čim večje zblizanje med narodi podprli tudi vi, dragi rojaki, je danes naša iskrena prošnja. Predvsem pa se vam in preko vas vsemu matičnemu narodu pri srčno zahvaljujemo za dosedanje pomoč in zavzetost, ki nas krepi v naši veri, da v svoji težki borbi nismo sami, marveč ste z nami vi — slovenski narod in vsi jugoslovanski narodi!“

Ne samo koroški Slovenci — tudi avstrijska vlada sama je začela dvomiti v verodostojnost te in podobnih akcij, predvsem pa v verodostojnost oddanih podpisov. Kaže, da bi se Dunaj rad izognil malverzacijam z zbiranjem podpisov in uporabi „telefonskih imenikov“. Zvezna vlada je namreč sporočila, da pripravlja nov zakon o referendumih, ki bo sicer zmanjšal sedanjo kvoto oddanih podpisov s 30.000 na 10.000, toda ti bodo morali biti overovljeni pri notarju. To seveda ni pogodu organizatorjem koroške akcije, ki so nameravani ukrep zvezne vlade označili kot „nadaljnji neprijazni ukrep vlade, uperjen proti koroški stvari“. Zato bo po poročilih tiska akcija za zbiranje podpisov na Koroškem in drugod trajala le še tri tedne in se bo končala neposredno pred občinskimi volitvami.

Dušan Nečak
(Delo, Ljubljana, 4. 3. 1973)

Mitja Ribičič

novi predsednik SZDL

Prejšnji teden je bil za novega predsednika republiške konference Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije izvoljen Mitja Ribičič, ki je na tem pomembnem družbenopolitičnem položaju nasledil Janeza Vipotnika, kateri je — kakor smo v našem listu že poročali — postal direktor ljubljanske Radiotelevizije.

Novemu predsedniku SZDL čestitamo tudi mi, saj ga poznamo kot odkritega prijatelja koroških Slovencev še iz časov narodnoosvobodilne borbe in iz povojne dobe, ko je na raznih visokih položajih vedno pokazal veliko razumevanje za naše težnje in potrebe. Zato smo prepričani, da se bo tudi v novi funkciji zavzemal za to, da bodo zamejski Slovenci deležni podpore matičnega naroda v svojem boju za obstoj in vsestranski razvoj.

pisni akciji vso podporo, pa dobro poznamo iz časa razbijanja dvojezičnih tabel, saj je bil eden najpomembnejših vodij tega divjanja in se ga je celo sam udeležil. Vitus Jesse pa ni znan samo po tem. Bil je namreč tudi nacist, ki se je po vojni prelevil v socialista

„Telefonski imenik“

dejava. Avstrijski zvezni kancler dr. Bruno Kreisky je ob zbiranju podpisov izjavil: „Saj to je najčistejšo hitlerjevsko glasovanje. Začetek je vselej takšen: najprej nočejo Slovencev, potem so proti tujim delavcem in nenadoma se začne spet proti Židom“ (Die Presse, 4.15. novembra 1972). Drugo potrditev je nakazala koroška „Volkszeitung“ (glasilo avstrijske ljudske stranke), ko je 25. februarja letos javnosti sporočila najnovejšje podatke o številu zbranih podpisov. Kot značilnost je med drugim zapisala, da je bilo samo v občini Škocijan zbranih 1132 podpisov. Župana te občine, ki daje pod-

in je pravo barvo pokazal šele lansko jesen.

Ne glede na to se ozrimo še na nekaj podatkov, ki bodo v jasnejši luči prikazali vso akcijo. Konservativni koroški elementi so v zadnjem času vedno poudarjali, da morajo spor okoli dvojezičnih tabel in manjšinski problem reševati prizadeti prebivalci — Korošci. Pri tej akciji pa so se „izneverili“ svojemu načelu. Že decembra lani so namreč ustanovili, poleg koroškega odbora, ki skrbi za podpisno akcijo, še odbor na Zgornjeavstrijskem. Linz je postal sedež tega odbora, ki ima naziv „nadstrankarski“ v njem pa sodeluje že 15 nemškonalističnih organiza-

POŠIROKEM SVETU

KARTUM — Konec minulega tedna je mednarodno javnost pretresla akcija palestinske organizacije „Crni september“. Pripadniki te organizacije so vdrl v veleposlaništvo Saudske Arabije v Kartumu ter ugrabili skupino diplomatov, od katerih so tri ubili, druge pa zadržali kot talce, da bi od sudanskih oblasti izsilili letalo, s katerim bi lahko zbežali iz dežele. Pozneje so se ugrabitelji predali oblastem ter bodo postavljeni pred sodišče kot zločinci. Akcija je naletela na odpor tudi v arabskih deželah, kjer poudarjajo, da podobne akcije dajejo Izraelu v roke „strelivo“, s katerim odvrča pozornost od svojih strašnih zločinov“ in jo preusmerja na Arabce. V sporočilu, ki ga je baje objavila omenjena palestinska organizacija, je rečeno, da je bil ubiti ameriški odpravnik poslov v Kartumu (namreč eden od ubitih diplomatov) glava ameriške obveščevalne službe CIA na vsem tem območju.

HANOI — Severnovietnamska agencija VNA je objavila poročilo, v katerem navaja, da so saigonske oblasti zadnje tedne na skrivaj pobile več tisoč političnih jetnikov v južnovietnamski pokrajini Nham Bo. Ribiči iz Čau Haja so namreč našli na kupe trupel, ki jih je morje naplavilo na otok Hon Roi. Trupla so bila oblečena v črne jetniške obleke, z vsemi pripadajočimi znamenji jetnikov iz saigonskih zaporov. To je dovolj jasn dokaz, da je saigonska vlada ukazala politične jetnike prepeljati na odprto morje in jih tam na skrivaj pobiti. Ta zločin je groba kršitev pariških sporazumov o premirju v Vietnamu.

PARIZ — Zadnjo nedeljo so bile v Franciji parlamentarne volitve, pri katerih so levičarske stranke dosegle lep uspeh, medtem ko je vladna stranka utrpela hud poraz. Ker pa francoski volilni sistem predvideva volitve v dveh delih, bodo francoski volivci morali v nedeljo še enkrat na volitve. Medtem ko je pri prvih volitvah za izvolitev poslanca potrebna absolutna večina, zadostuje pri drugih volitvah navadna večina glasov. Levičarske sile, ki bodo v nedeljo nastopile združeno, imajo s svojo zmago v prvem delu volitev sicer dobro izhodišče, vendar pa je pričakovati, da bo vladna stranka obdržala oblast s tem, da bo sklenila koalicijo z drugimi desničarskimi in sredinskimi skupinami. Največji uspeh pri nedeljskih volitvah je zabeležila KPF, ki je dobila več kot 5 milijonov glasov, za okroglo 800.000 več kot pri zadnjih volitvah. Skupni delež vseh levičarskih skupin znaša 47 odstotkov. Nasprotno pa je vladna gaulistična stranka nazadovala od 37,7 na 34,5 odstotkov.

PEKING — LR Kitajska si zelo prizadeva, da bi čimprej prišlo do tesnega sodelovanja z Ameriko. V tej zvezi je vsekakor zanimiva vest, da je predsednik kitajske vlade Ču En Laj pripravljen obiskati Ameriko, kakor hitro bi med Washingtonom in Pekingom navezali popolne diplomatske stike in izmenjali veleposlanika.

ŽENEVA — Na vsem svetu živi okoli 11 milijonov gobavcev; največ jih je v 37 deželah Afrike in Azije. Registrirali so sicer štiri milijone bolnikov, od katerih pa jih je le tri milijone deležnih zdravstvene oskrbe. Pomagati jim skušajo razne organizacije, ki marsikje štejejo za uspeh že to, če dosežejo, da gobavci ne kupujejo več „zdravil“ pri raznih vračih, marveč se zapajo strokovnemu osebju. Velik napredek je že v tem, da tako bolniki kakor njihovi zdravi svojci doumejo, da gobavost ni „kazen bogov“, marveč bolezen, ki se da tudi zdraviti.

LJUBLJANA — Za svojo osnovno dejavnost kakor tudi za ostale dejavnosti (študentska posojila, študentski domovi, stipendiranje, investicije itd.) je imela ljubljanska univerza lani na razpolago sredstva v višini 34.162.872 dinarjev, to je za dobrih 10 milijonov ali 42 odstotkov več kot v letu 1971.

PEKING — Šef kamboške države Norodom Sihanuk je zahteval od Amerike, naj takoj opusti intervencijo v Kamboždi. Američani se morejo z vsem vojaštvom umakniti iz Kambože in nehati podpirati phnompenško vlado ter ji pošiljati vojaško pomoč. Miru v Kamboždi ne bo težko doseči, je menil Sihanuk, če se bo Amerika nehala vmešavati v khmerske zadeve. V državi bo spet zavladal mir, kot nekdanj, zato zahtevam, da Nixonova vlada spoštuje pariški sporazum.

SKOPJE — V Makedoniji bodo izposojila, ki ga daje Jugoslaviji Sovjetska zveza, zgradili dve termoelektrarni — Skopje in Oslomej. TE Skopje bo imela jakost 220 megavatov, njena proizvodnja pa bo znašala več kot milijardo 200 milijonov kilovatov električne energije. Obratovati bo začela leta 1976.

Oktober lanskega leta ni prinesel le enega najhujših napadov na slovensko manjšino in enega najhujših izbruhov nemškega nacionalizma na Koroškem po vojni, ampak tudi začetek akcije, ki je neposredno naperjena proti slovenski etnični skupnosti na južnem Koroškem. Obe avstrijski opozicijski stranki, ljudska (ÖVP) in slobodnjaška (FPÖ), skupaj z nemško nacionalističnimi organizacijami na čelu s koroškim Heimatdienstom, sta organizirali zbiranje podpisov za referendum, ki naj bi sprožil „tajno in demokratično“ ugotavljanje manjšine. Akcija traja že nekaj mesecev in pred kratkim je koroško in avstrijsko časopisje prineslo najnovejše podatke o številu zbranih podpisov. Zbrali naj bi jih že 76.500 in tiske posebej naglašajo, da pomenijo zbrani podpisi že skoraj tretjino volilnih upravičencev na Koroškem.

Nekoč so v Avstriji glasno in odločno zagotovili, da na Koroškem in v Avstriji ni nacistov in da gre samo za skupnico pregretih ljudi. Celo užaljeni so bili, ker jih je na ostanke nacizma opozorila jugoslavija ob zad. protislovenskih in protijugoslovan. dogodkih. In kaj nam potrjuje, da gre pri akciji „Kärntner Volksbe-

Nekaj pripomb k predavanju

o sedmem členu avstrijske državne pogodbe

Koroško društvo pravnikov je priredilo dne 20. februarja v Celovcu predavanje pod naslovom „Pripombe k razlagi člena 7 državne pogodbe 1955“. Predavatelj, dvorni svetnik dr. Ralf Unkart, visok uradnik v uradu koroške deželne vlade in ugleden pravnik, je uvodoma poudaril, da so dogodki lanske jeseni hudo škodovali ugledu Koroške. Ugled Koroške v Avstriji in v inozemstvu je sicer važen, je menil dr. Unkart, važnejše pa je trenutno, da Korošci najdejo pravo stališče v narodnostnem vprašanju. „Naloga intelektualcev v tej deželi je, da pomagajo izoblikovati čim bolj objektivni in trezen odnos do dejstva, da živijo v tej deželi že stoletja ljudje različnega etničnega porekla in da to pogojuje pri nas kakor tudi drugod medsebojno oplajanje, toda vedno spet tudi konfliktna situacije.“

Predavatelj je opozoril na nekaj vidikov manjšinskega vprašanja, ki niso pravne temveč bolj psihološkega in sociološkega značaja. V ospredje svojih izvajanj je postavil referentno dejstvo, da zaščita slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem ni zgolj notranja zadeva Avstrije. Avstrija se je obvezala napram štirim državam podpisnicam Franciji, Veliki Britaniji, Sovjetski zvezi in Združenim državam Amerike, da bo izpolnila pogodbo. V primeru, da bi prišlo med zavezniškimi in asociiranimi državami ter Avstrijo do nesoglasij, je v 35. členu državne pogodbe predviden postopek za poravnavo spora. V tej zvezi je dr. Unkart poudaril, da avstrijska državna pogodba iz leta 1955 Avstriji ne nalaga samo dolžnosti, temveč ji garantira predvsem državne meje in je s tem temelj države.

V kratkem zgodovinskem orisu je predavatelj nakazal povezanost problemov manjšina, manjšinska zaščita in integriteta državnih mej, povezanost, ki se izraža v nastanku sedmega člena državne pogodbe. Povsem pozitivno moramo oceniti jasno besedo dr. Unkarla glede varnosti državnih meja med Avstrijo in Jugoslavijo. Omenil je, da je Jugoslavija s podpisom avstrijske državne pogodbe priznala tudi državno mejo; in ne samo to: v naslednjih letih je sklenila z Avstrijo vrsto pogodb, ki potrjujejo priznanje meje, na primer sporazum o malem obmejnem prometu, o mejnih prehodih za turiste, o obnovi zaščiti in vzdrževanju avstrijsko-jugoslov. državne meje itd. Posebno važen člen v tej verigi pa je pogodba o skupni državni meji iz leta 1965, s katero Jugoslavija ponovno in izrecno priznava avstrijsko mejo s stanjem z dne 1. januarja 1938.

Österreich, insbesondere der heimat-treuen Kräfte in Südkärnten.“

K predavateljevi interpretaciji 7. člena državne pogodbe tu ni mogoče zavzeti izčrpnega stališča, zato se bom omejil le na nekatere točke:

Strinjam se z mnenjem, da mora veljati za razlago državne pogodbe načelo „bona fides“ — dobra vera (v iskreno voljo pogodbenih partnerjev), se pravi, da je treba razlagati pogodbo po njenem smislu in ne formalistično, ter z mnenjem, da zahteva pogodba o zaščiti manjšine tako razlago, ki najbolj odgovarja namenu zaščite.

Ne morem pa pritrditi referentu v tem, ko označuje odjave od dvojezičnega pouka na ljudskih in glavnih šolah leta 1958 kot neke vrste „negativno ugotavljanje manjšine“. Iz takega postavljanja bi se namreč dalo sklepati, da so bili leta 1958 objavljeni samo otroci staršev, ki se priznavajo k večinskemu narodu. Vsakemu poznavalcu koroških razmer pa je znano, da so tedaj pod močnim gospodarskim in

(Dalje na 5. strani)

Podlikavanja in sumničenja o ozemeljskih aspiracijah Jugoslavije napram Avstriji torej nimajo nobene osnove.

Prav tako pozitivno je mogoče zabeležiti odločne in kritične besede predstavlja glede Heimatdiensta, ki „si lasti pravico zastopati ves večinski narod“, čeprav more v smislu društvenega prava zastopati le svoje člane. Med drugim je citiral tudi 2. člen pravil Heimatdiensta, kjer je rečeno: „Zweck des Kärntner Heimatdienstes ist die Stärkung der Liebe und Treue zur Heimat Kärnten und zum Vaterland

Gradiščanski Hrvati v številkah

Pred nedavnim smo v našem listu objavili nekaj številčnih podatkov, kakor jih je deželni tiskovni urad navedel na podlagi ljudskega štetja leta 1971 na Koroškem. Medtem je avstrijski statistični urad objavil podatke ljudskega štetja 1971 tudi za Gradiščansko ter povzemamo po glasilu gradiščanskih Hrvatov „Hrvaške Novine“ nekaj zanimivih ugotovitev glede občevalnega jezika.

Pri ljudskem štetju leta 1971 so na Gradiščanskem ugotovili skupno 271.119 prebivalcev, od katerih jih je kot občevalni jezik navedlo nemščino 241.254, hrvaški jezik 6.600, kategorijo nemško-hrvaško je navedlo 15.740 in kategorijo hrvaško-nemško 2.165 oseb; poleg tega so našli še 21 prebivalcev s hrvaško-madžarskim in 7 oseb z madžarsko-hrvaškim občevalnim jezikom.

Za primerjavo navaja glasilu gradiščanskih Hrvatov tudi tozadevne podatke iz leta 1961: takrat je bilo na Gradiščanskem še 23.813 oseb s hrvaškim občevalnim jezikom, nasprotno pa samo 1.867 prebivalcev z nemško-hrvaškim ter 2.414 prebivalcev s hrvaško-nemškim občevalnim jezikom. Nadaljnji deset let prej, torej pri ljudskem štetju 1951, pa je bilo 15.729 oseb s hrvaškim, 3.828 z nemško-hrvaškim in 14.782 s hrvaško-nemškim občevalnim jezikom.

Ob upoštevanju vseh navedenih skupin je bilo pri ljudskem štetju leta 1971 na Gradiščanskem 24.533 oseb, ki so kot občevalni jezik navedle hrvaščino samo ali v kakšni kombinaciji. Deset let prej jih je bilo še 28.094, leta 1951 pa celo 34.339. Ob teh številkah se gradiščanski Hrvati povsem upravičeno sprašujejo, kje so vzroki, ki so privedli do takega razvoja. Naravno

to gotovo ni, marveč gre — podobno kot pri nas na Koroškem — za pojave, ki postavljajo Avstrijo in njen odnos do narodnostnih manjšin v dokaj dvomljivo luč. Po eni strani je to praksa, ki se je poslužuje Avstrija pri ljudskih štetjih in ki je vse prej kot manjšini naklonjena; po drugi strani pa še najrazličnejše oblike očitnega in prikritega pritiska, zavražanja in zapeljivanja, da niti ne govorimo o nešteti vrstah diskriminiranja in zapostavljanja, kar vse vpliva na zavest pripadnikov narodnostne skupnosti.

Posebno značilen primer na Gradiščanskem je občina Vorištan. Še leta 1961 je bilo od skupno 2382 prebivalcev le 733 takih, ki so kot občevalni jezik navedli samo nemščino; leta 1971 pa je od 2325 občanov bilo že 2.022 „čistokrvnih“ Nemcev. Ali so Hrvati v Vorištanu v zadnjih desetih letih vsi pomrli ali pa so pozabili svoj hrvaški materini jezik, vprašuje glasilu gradiščanskih Hrvatov. „Kdo je ta človek, ki je zastrašil naše ljudi, ali kaj so bili vzroki, da je rezultat izpadel tako negativno v Vorištanu? Dobro vemo, da nam bodo takoj, odgovorili, da ima v demokratični državi vsak človek pravico, da se svobodno izjavi. Gotovo. Toda ravno v primeru Vorištana se nam zdi, da tukaj ni bila na delu svobodna volja marveč nekaj drugega. To pa je tisto, kar se ne da tako lahko zbrisati iz sveta — namreč odkrita ali prikrita gonja in hujkanje proti našemu jeziku.“

Take ugotovitve pa so ob „dejstvih“, ki jih avstrijska ljudska štetja ugotavljajo glede jezikovne pripadnosti, upravičena tudi še za mnoge druge občine tako na Gradiščanskem kot na Koroškem.

Lucijan M. Škerjanc

umrl v 73. letu starosti

Prejšnji teden je v starosti 73 let umrl znani slovenski skladatelj akademik Lucijan Marija Škerjanc.

Akademik Lucijan M. Škerjanc je s svojim izredno bogatim in pomembnim skladateljskim opusom ter s svojim pedagoškim in publicističnim delom bil več desetletij osrednja osebnost v slovenskem glasbenem življenju in razvoju. Njegova številna komorna in simfonična dela sodijo med najdragocenejše dosežke slovenske glasbene ustvarjalnosti.

V osebi L. M. Škerjanc so bili združeni skladatelj, pianist, dirigent in pedagog in glasbeni pisec. Njegov ustvarjalni opus je izredno bogat in raznolik, poleg tega pa tudi njegovi pedagoški deleži obsega polstoletno obdobje, medtem ko je kot dirigent in kot pianist skrbel za prelivanje slovenske glasbene ustvarjalnosti v evropski prostor.

Bil je slovenski skladatelj v najglobljem pomenu tega pojma in obenem prvi resnični Evropec v moderni slovenski glasbi.

Osebnost, ki je več kot pol stoletja izpopolnjevala in bogatila slovensko kulturno zakladnico, ostaja poslej prisotna le še v duhovnih sledih, ki jih je zapustila v zvočnih in besednih izpovedih.

Avstrija in Jugoslavija

pripravljata sporazum o sodelovanju na področju kulture in vzgoje

Za konec tega meseca pričakujejo sklenitev avstrijsko-jugoslovanskega sporazuma o sodelovanju na področjih kulture in vzgoje. Vprašanjem, ki jih bo v tej zvezi še treba urediti, je nedvomno veljal tudi

obisk avstrijskega ministra za prosveto in kulturo dr. Freda Sinowatza, ki je ta teden bival v Jugoslaviji na povabilo člana zveznega izvršnega sveta Trpe Jakovlevskega.

Obisk ministra Sinowatza je trajal štiri dni, program pa je bil prirejen tako, da si je gost poleg pogovorov, ki jih je imel s pristojnimi jugoslovanskimi funkcionarji, lahko ogledal tudi razne zanimivosti ter kulturne in umetnostne ustanove tako v Beogradu kakor tudi v Novem Sadu, v Zagrebu in v Ljubljani. Pri tem je bil velik poudarek na vzgojnih zavodih in kulturnih ustanovah narodnostnih skupin, še posebej v Vojvodini, kajti tovrstna ureditev je deležna priznanja tudi raznih mednarodnih organizacij ter bi — kakor je bilo v zvezi z obiskom ministra Sinowatza poudarjeno v Beogradu — lahko nudila koristne izkušnje tudi Avstriji pri izpolnjevanju tovrstnih obveznosti iz 7. člena državne pogodbe.

Glede predvidenega sporazuma o sodelovanju na področjih kulture in vzgoje poudarjajo, da sta Avstrija in Jugoslavija sicer že sklenili okvirni sporazum, zdaj pa naj bi sledila še dveletna pogodba, ki bi obsegala konkretne oblike in akcije takega sodelovanja. Ali bo v tem okviru končno rešeno tudi vprašanje medsebojnega priznavanja zrelostnih spričeval in diplom, še ni znano.

TO NE SVETINA

167

UKANA

DRUGA KNJIGA

Luks je slikal po žepih svojih mrtvih znancev kakor hijena in brskal po njihovih listnicah. „Tudi majhne informacije so dragocene,“ je ponavljal Wolfova navodila. Kar je zanimalo njega, je bilo stotniku prekleto malo mar. Ob smrti mnogih je bil vesel — kakor zmeraj — da jo je sam srečno izvozil.

Z dobrim spremstvom so se povzpeli po krvavih sledih v zadnji strelski jarek, kjer so vztrajali najbolj zagrizeni partizani do noči in se v varstvu teme umaknili v skalovje. Nad jarkom je jadrata jata krokarjev in kavk. Stotnik je šel avtomat in pomeril krokarja, ki se je zibal nad najbližjim mrličem. Seveda ga je zgrešil. Toda ob strelu se je vresčeča jata dvignila in se začela naglo spreletavati nad njimi, kot bi se hudovala, zakaj so jo zmotili pri pojedini.

V jarku je Luks pokazal stotniku in majorju nekaj mrtvih voditeljev-komunistov. Z nogo je preobrnil Paulusa, zalitega s širnjeno krvjo, in dejal:

„Ta pes mi je bil najbolj nevaren. Prepričan sem, da me je že dalj časa sumnil. Komaj sem krotil njegove dvo-me.“

Eden izmed komandirjev je slonel, kot bi bil še živ, na težki bredi z napol izpraznjenim šaržerjem. Kroglja ostroštelca ga je bila zadela v čelo. Suha, sparjena prst je bila prepojena s krvjo. Zaudarjala je kiselkasto. Prevračali so mrliča in Luks je bil razočaran, ker med njimi ni bilo nobe-

nega od obeh vosovcev in ker nobeden od poveljujočih ni imel ne torbice ne listnice.

S skalovja, kamor so plezali gorski lovci, je sem in tja padel strel, včasih pa so slišali tudi rafal z vrha. Jata črnih ptic se je sedaj dvignila od ožarjenih sten. Bilo jih je toliko, kot bi se zbrale z vsega pogorja.

Na sedlo so se vračali po drugi strani. Nekateri mrlič na obrobju rušja so imeli že izključane oči in iznakažene obraze.

Vrnili so se na sedlo. Stotnik je povedal Luksu, da ga bodo takoj poslali s posebnim pismom k majorju Wolfu. Naročal mu je, kaj naj mu pove, in da naj jih čimprej obišče.

Luks je pritrjeval in povzdigoval majorja do neba. Mimogrede je povedal nekaj tudi o gostilničarki Doris. Srečanja z njo se je najbolj veselil. Doris ga je bila namreč — ko se je brez posla potikal po mestu in okleval, ali bi se pridružil taboru belih ali plavih — povezala z Wolfom.

Kniecke je takoj uganil, da so Luksove namere z gostilničarko take narave, da ne bi bile všeč Wolfu. Zato ga je prizanesljivo pogledal in dejal:

„Pripravili ste nam imenitno zmago. Zato vam ne želim, da bi bila ta zmaga uvod v vaš poraz. Pri majorju bodite previdni in ne trudite se preveč okoli gostilničarke. Tam so se stvari od lanske jeseni, ko ste odšli v partizane, zelo spremenile.“

Luks ga je začudeno gledal s svojimi begotnimi očmi in besede so mu obtičale v grlu. Njegova zgovornost je pojenjala. Tik ob poti na sedlu, kjer se je svet že prevesil, je ležala mrtva partizanka in osteklenelo strela v vejice macesna. Luks je ob pogledu nanjo zaničljivo ukruvil ustnice, obraz se mu je za spoznanje stemnil. Stotnik je ujel ta izraz njegovega neugodja in dejal:

„Lahko si je predstavljati, zakaj se vam je ta zamerila.“

Obstal je in jo nekaj časa zamaknjeno gledal.

Na pobočju, kjer sta tekla izpod sten k reki dva potoka, so zabobnele strojne in zagmele bombe. Ko so se spuščali proti kaverni poveljstva, je pritekel kurir s sporočilom, da stotnikovi ljudje napadajo tehniko.

„Zanimivo bo gledati, kako bodo izbežali jazbece iz luknje.“

Z naglimi koraki so se napotili za kurirjem. Že med potjo je pokanje polihnilo in zbal so se, da bodo prepozni. Po vijugasti stezi, ki je bila podobna stečini divjadi, so se vzpenjali ob potoku skozi zaraslo goščavje, dokler niso zagledali slapa, ki je z višine dreves žumel čez previsno steno. Desno od njega pa so videli ploščad, kjer se je trlo vojakov.

Prerinili so se skozi grmovje in se znašli na tlaku iz kamnitih plošč. Pred razkročenimi vrati, ki bi se sesule, če bi jih dregnil z nogo, je ležal mrtev psiček. Za polkrogom vojakov pa so zagledali gololagevega starca, ki je slonel ob steni in držal roke kvišku. Podoficir, ki je vodil napad, ga je zasliševal in mu pritiskal na tilnik cev pištole.

„Kaj se dogaja?“ je rezko zavpil stotnik, ko je za kurirjem stopil na plano.

Vojaki so obstali, poveljujoči pa mu je poročal, da so odkrili bunker terenca, verjetno prikrita obveščevalca, ki so ga pravkar nameravali ustreliti.

Stotnik je razpodil vojaške. Od poveljujočega je vzel, da so pri čiščenju terena naleteli na stezo, ki jih je pripeljala do skritih. Pol ure so oblegali bunker, iz katerega ni šinil noben strel. Ko so se najbolj pogumni vzpeli na skalo nad vhodom in zasuli vrata z granatami, jih je presenetil ta starec in jih začel zmerjati po nemško, nazadnje pa je stopil ven z dvignjenimi rokami.

Koroški večer na Jesenicah spet potrdil močno vez sodelovanja

V okviru vsakoletnih srečanj kulturnih in literarnih delavcev na Koroškem in Jesenicah je bil v soboto 3. marca 1973 na Jesenicah Koroški večer, ki je ponovno potrdil močno vez med Slovenci tu in onstran meje. Topot je nastop naših kulturnih delavcev na Jesenicah bil največji, kar so jih doslej organizirali. Na prireditvi sta sodelovala dva pevka zbora, in sicer mešani pevski zbor SP „Bilka“ iz Bilčova in moški zbor iz Loge vasi, nadalje književniki Milka Hartman, Valentin Polanšek, Stanko Wakounig in Andrej Kokot, večer pa je bil povezan z otvoritvijo likovne razstave Jožeta Boschitzja iz Mellove.

Že ob prihodu na Jesenice je naša gosle pričakala godba na pihala jeseniške železarne s predstavniki političnega in kulturnega

življenja občine Jesenice. Po pri-srčnem sprejemu je predsednik ZOKPOS Jože Varl otvoril razstavo Jožeta Boschitzja in goste povabil, da si razstavo v Delavskem domu ogledajo. Sicer ne bomo pisali ocene o razstavi mladega slikarja, vendar naj povemo, da gre za nadarjenega umetnika, kar je bilo slišati tudi iz ust priznanih strokovnjakov. Jože Boschitz je po razstavi na Jesenicah razstavljal še v Radovljici.

Glavna prireditev je bila v dvorani gledališča Tone Čufar, katero so napolnili ljubitelji koroške pesmi in besede. Na začetku je najprej zapel domači moški oktet, zatem pa je v imenu gostiteljev spregovoril Jože Varl, ki je v svojih besedah nakazal plodno sodelovanje med jeseniškimi kulturnimi delavci in koroškimi besednimi ustvarjalci. Pri tem je posebej naglasil enakopravno vključevanje zamejskih Slovencev v vseslovensko kulturno delo, kar je hkrati tudi potrdilo, da

pojem enotnega slovenskega kulturnega prostora dobiva tudi praktično osnovo. Ob koncu svojih izvajanj je govornik prosil predsednika ZSO dr. Francija Zwitterja, da spregovori o trenutni narodnopolitični situaciji na Koroškem. Njegova izvajanja objavljamo na drugem mestu našega lista.

V pevskem delu je pod vodstvom Stanka Černica najprej nastopil moški pevski zbor iz Loge vasi. Zbor je pri publiku našel izredno topel sprejem in to ni čudno, saj je pel izključno Kernjakove pesmi. Tudi mešani zbor „Bilke“ iz Bilčova, ki je pel pod vodstvom Valentina Kapusa, je enako navdušil s svojim prav tako koroškim sporedom. Med nastopi zborov so recitatorji jeseniškega gledališča in filmski igralec Miha Baloh brali pesmi navzočih avtorjev. Le-te so gostitelji zadržali še na Jesenicah in jih v nedeljo popeljali v Vrbo in Dolslovce, kjer so si ogledali rojstno hišo Prešerna in Finžgarja.

Slovensko prosvetno društvo „Bilka“ v Bilčovu vabi

na komedijo Vasiljeviča Nikolaja Gogolja

ŽENITEV

v nedeljo 11. marca 1973 ob 14.30 uri popoldne in ob 19.30 uri zvečer pri Miklavžu v Bilčovu.

Ljubitelji odrske umetnosti in vselega razpoloženja prisrčno vabljeni.

O d b o r

Slovensko prosvetno društvo „Danica“ v Št. Vidu v Podjuni vabi na Finžgarjevo dramo v štirih dejanjih

NAŠA KRI

v nedeljo 11. marca 1973 ob 14.30 uri pri Voglu v Št. Primožu.

Gostuje: Katoliško prosvetno društvo iz Šmihela pri Pliberku pod režijskim vodstvom Stankota Vavtija.

Rojaki iz Št. Vida in okolice prisrčno vabljeni!

Spominski pohod na Stol

Osmi pohod na najvišji vrh Karavank v spomin na junaško bitko Cankarjeve brigade pred 31. leti je sijajno uspel, saj se ga je v nedeljo ob lepem sončnem vremenu udeležilo okoli 700 planincev in bivših borcev. Tudi leto se je tradicionalni pohod na Stol odvijal pod pokroviteljstvom osrednjega slovenskega časopisa Dela.

Zbirališče je bilo v Valvazorjevem domu in v bližnji vojaški karavli. Seveda sta bili obe zavetišči mnogo premajhni, da bi sprejeli takšno množico ljudi, zato so se številni planinci v nedeljo zjutraj iz doline povzpeli proti Stolu in se tako rešili mučnega prenočevanja v omenjenih dveh postojankah. Nepregledna kolona pod vodstvom gorskih reševalcev se je vila proti Prešernovi koči na Malem Stolu. Večina navdušenih planincev se je povzpela tudi na bližnji Stol. V Prešernovi koči je vsak udeleženec dobil izkaznico s posebno izdelanim žigom za ta pohod. Tisti, ki so bili prvič na tem pohodu, so prejeli bronaste, za tretjo udeležbo srebrne, za petkratni vzpon pa zlate značke.

Nedaleč od Prešernove nove koče je bila ob spomeniku prvoborca Jožeta Kodra, ki je padel ravno na tem mestu, spominska slavnost, na kateri

je pozdravil udeležence ter nekdanje soborce na Stolu Franc Konobelj-Slovenko.

Osmi spominski pohod na Stol je bil eden najmočnejših. Med številnimi navdušenimi planinci je bil tudi zastopnik Slovenskega planinskega društva v Celovcu. Kljub ogromni udeležbi in zimskim razmeram ni bilo na pohodu nobenih zapletljajev.

Občina Pliberk-Bistrica pripravljena na občinske volitve

Na zadnjem sestanku ožjega pripravljalnega odbora za volitve v združeni občini Pliberk — Bistrica je bil potrjen končni in temeljito pripravljeni program **Enotne liste** (EL lista 4).

Smernice volilnega programa so zbrane v sedmih točkah: 1. napredek v gospodarstvu, 2. delo v domačem kraju, 3. pospeševanje tujkega prometa, 4. enake pravice in dolžnosti vseh občanov, 5. mirno sožitje obeh narodov, 6. skrb za mla-

dino, 7. Informacije o perečih problemih občine in konstruktivno sodelovanje z vsemi, ki se trudijo za lepšo bodočnost naših občanov.

Naša lista je nadstrankarska, po načrtu napredna in v svojem delu neodvisna! Naši kandidati so že na delu in bralce naših časopisov v občini Pliberk — Bistrica prosimo, da bi nam pomagali vsak na svoj način za dosego čim boljšega uspeha pri teh, za nas tako pomembnih volitvah!

Razstava „Gost 73“

Med 17. in 24. marcem bo na celovškem sejmskem razstavišču 5. strokovni sejem gastronomije in turizma „Gost 73“. Zanimanje za to razstavo je iz leta v leto večje, kar je seveda razumljivo, če upoštevamo, kakšno važno vlogo igra pri nas turizem.

Hkrati z naraščanjem števila obiskovalcev raste tudi število razstavljalcev. Letos se je prijavilo toliko razstavljalcev, da je zmanjkalo prostora na razstavišču, tako da mnogo podjetij ne bo moglo razstavljati. Gastronomska razstava, ki je bila prvotno regionalnega značaja, ima danes že mednarodni sloves. Na letošnjem sejmu gastronomije in turizma bo razstavljalo 227 razstavljalcev, kar je za 39 več kot lansko leto. Skupno bodo zastopali 609 podjetij iz 22 držav. Iz Avstrije bodo zastopane vse zvezne dežele, najbolj pa razumljivo Koroška s 127 podjetji. Med tujimi državami vodi Zahodna Nemčija s 104 podjetji, nakar sledijo: Italija s 46, Francija s 25 ter Švica s 23 podjetji.

Posebnost letošnjega sejma v hali 12 na sever. koncu razstavišča bo razstava pod geslom „Gost in oprema za prosti čas“, na katerem sodeluje 41 razstavljalcev. Razen tega bo sejem nudil še mnogo drugih zanimivosti od stroja za umivanje posode pa do raznih začimb in živil. Najboljšo informacijo pa posreduje seveda obisk prireditve, katero si velja vsekakor ogledati.

Železna Kapla

Minuli teden je nenadoma umrl 88-letni Franc Boltežar, p. d. Vivodov oče v Lobniku. Na zadnji polni na kapelško pokopališče, so ga poleg svojcev in sorodnikov spremlili tudi številni znanci in prijatelji iz bližnje in daljne okolice.

Življenje Vivodovega očeta je bilo eno samo trpljenje in prizadevanje za ohranitev slovenskega življenja na Koroškem. Ker je bil po naravi človekoljuben in blag značaj, je že v prvi svetovni vojni na italijanski fronti prišel navzkriž s svojim predstojnikom, ki ga je zasačil, ko je streljal v zrak namesto po sovražnikih. V drugi svetovni vojni se je že marca 1943 vključil v narodnoosvobodilno gibanje. Partizanske edinice so obiskale njegov dom

skupno 150-krat. Šele koncem vojne so fašisti posumili, da sodeluje s partizani, pri katerih sta bili tudi njegova hčerka Marica-Majda in nečakinja Amalija-Tatjana. Takrat so Vivodovega očeta skupaj z ženo in tremi sestrami izselili. Tudi druga Vivodova hčerka Jerčka je bila izseljena, hiša pa je ostala dolgo časa prazna. Hud udarec za Vivodovega očeta pa je nedvomno bila nasilna smrt njegove nečakinje — partizanke Tatjane, ki je tik po prestani drugi svetovni vojni padla pod kroglo angleškega zasedbenega vojaka.

Ob odprtem grobu se je od služnega prosvešča, ki je že od ustanovitve leta 1908 bil član kapelškega prosvetnega društva, poslovlil predstavnik SPD „Zarja“ Mihaj Kuhar, v imenu Zveze koroških partizanov pa njen predsednik Karl Prušnik-Gasper. V kratkem nagovoru je osvetlil lik tega velikega slovenskega rodoljuba, ki ni samo spoznal potrebo boja proti krivičnemu in barbarskemu režimu Hitlerjeve Nemčije, temveč tudi spodbujal borce za svobodo v vztrajne bojovnike za lepšo in pravičnejšo bodočnost. Življenje in delovanje pokojnega Vivodovega očeta pa naj bo vsem za vzor v boju za pravice slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem.

Blagi pokojnik naj počiva v miru, žalujočim svojcem pa izrekamo naše odkrito sožalje!

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Ton

Stotnik Kniecke si je ogledal starca in mu velel:

„Obrnite se k meni in spustite rokel!“

Starec je ubogal. Stotnik se je radovedno zazrl v njegov od sonca ožgani obraz, naguban in razoran kot gorovje, v katerem je bival, in poraščen kot okolica skrivališča. Razkuštrani, že osiveli lasje so mu padali na čelo in poplesavali v vetru. Bil je slok in za spoznanje upog-njen. Koščeno telo so nosile trdne noge. Oči so se mu lesketale kot sivo modro jutro nad gorami. Brez strahu se je zazrl v stotnika, ki ga je radovedno vprašal:

„Kdo ste in kaj delate v tej votlini?“

Starcu se jeza že ni skadila. „Povejte mi, kdo ste vi in s kakšno pravico preganjate starca, ki vam nič noče,“ mu je zabrusil v čisti nemščini s porurskim naglasom.

Ker ga je Kniecke, presnečen nad njegovim predrznim odgovorom, ježno ošinil z očmi, je starec dodal:

„Samotar sem. Tu prebivam že petnajst let in mi ni mar, kaj se dogaja v dolini, kaj imajo ljudje med seboj.“

„Od česa pa potem živite?“

„Od človeške neumnosti,“ je odvrnil starec ravnodušno.

„Kako to mislite? Zdaj vas ne razumem več.“

„Živim od vojne.“

„Od vojne živimo tudi mi.“

„Toda jaz živim na drug način. Petnajst let že pobiram jeklo in železo po bojiščih Soške fronte, pa se prav nič ne pozna.“

„Polem je res, da živite od človeške neumnosti,“ se je nasmehnil stotnik, ki mu je bil starec všeč. Segel je v žep in izvil cigaro. „Prosim, vzemite!“

Starec je stegnil koščeno roko in vzel ponujeno cigaro. Prav dobro je poznal ljudi, zato je vedel, da je s stotnikom že vzpostavil človeško razmerje in da se mu ni treba bati. S strani je nekajkrat ošinil Luksa z nezaupljivim pogledom. To je opazil tudi stotnik in vprašal agenta:

„Luks, ali poznate tega moža?“

„Ne, gospod stotnik. Slišal pa sem zanj. V brigadi so govorili, da neki čudak samotari pod sedlom in da mu ni preveč zaupati.“

„Če je tako, dragi mož, potem nam oprostite. Zmotili smo se in pomotoma razbili vaše zavetišče. Saj veste, danes tičijo pod zemljo samo tisti, ki vedo, zakaj se skrivajo.“

„Ubili ste mi psa,“ je dejal starec očitajoče. Sklonil se je k živali in jo pobožal po okrvavljenem smrčku. Bilo mu je zelo hudo.

Stotnik ga je začudeno gledal, ko je nežno božal psa. Tudi v njem se je zganilo usmiljenje.

„Žal mi je zanj. Tudi jaz imam rad pse. Če bo mogoče, vam bom priskrbel drugega.“

„Pes je popadel vojaka,“ je dejal ogorčeno vodnik, ki je vodil napad, da bi opravičil svoje ravnanje.

Čez nekaj časa sta se starec in stotnik menila kot prijatelja. Stotnik je razgnal vojake in tudi Luksa je poslal na poveljstvo. Od nekdanj so ga zanimali samotarji, posebno pa se je čudil tistim, ki so se pred ljudmi umaknili visoko v gore in živeli tiho, trdo, samotno življenje v okolju, ki je bilo pri srcu tudi njemu. Tudi v Alpah, kjer je bil pred vojno vojak, je slišal za samotarske starce. Nekaj jih je tudi poznal. Toda nihče mu ni bil tako všeč kakor ta kleni čudak izpod Krna.

Vstopila sta v njegov od bomb raztreseni brlog, kjer je še vedno smrdelo po eksplozivu. Zunaj je žgalo sonce, v skalni votlini pa je bilo hladno. S kratkega hodnika sta stopila v izbo, vklesano v živo skalo.

„Med prvo svetovno vojno je bilo tu poveljstvo avstrijskega divizijskega štaba.“

Izpred kaverne se je odpiral razgled na vso dolino Soče, noter do Kobarida in gora nad njim. Skozi vejave drevja pa sta videla konico Krna. Tod se je vlekla pred

dvema desetletjema fronta. Starec je pripovedoval stotniku, da se je tu boril kot avstrijski vojak. Dve leti je preležal v okopih, pasel uši, obvezoval rane, naskakoval z bajonetom in stradal. Sodeloval je pri kobariškem preboju Soške fronte, kjer je padlo dvajset tisoč Italijanov. Ni še pozabil, kako so rjoveli, padali in bežali v brezumnem strahu pred smrtjo. Tod so ležale gore mrličev, ki so jih zakopavali noč in dan...

Stotnik ga je z zanimanjem poslušal, ker se je tudi njegov oče boril na Soški fronti ter je otrokom večkrat pripovedoval o italijanski kanonadi in življenju pod zemljo, v kavernah.

Starec je sedel k ognjišču in s trskami naglo zakuril ogenj, ki je razsvetil temačni prostor in vdahnil vanj novo življenje. Stotnik pa se je razgledoval po zakajenih stenah. V enem kotu je stala iz grobih desk zbita postelja, ob njej miza, blizu vrat kamnito ognjišče in ob njem police.

S starcem sta sedla vsak na eno stran ognja, kadila in se pogovarjala, kot bi se bila že davno poznala.

„Všeč so mi ljudje ki ljubijo gore, občudujem pa posebno tiste, ki se ne bojijo živeti samotno, čeprav je to največji greh zoper našo družbo. Pravzaprav je to odkrit upor zoper našo noro civilizacijo,“ je modroval stotnik.

Starec je z zanimanjem spremljal njegove besede; v očeh se mu je vžgal smehljaj.

„Menda imate prav. Sit sem bil sveta, iz katerega prihajate. Do grla in čez glavno življenje se mi je zagnusilo, da bi si ga bil sam vzel, če se ne bi bil spomnil na ta raj pod krnskimi vrhovi. Kadar se človek preveč zanima za svet ljudi, je slep za lepoto narave. Ko pa se zagledaš v gore in naravo, uzreš v njej samega sebe. In kdor najde sebe, ta znova najde pot do ljudi. Do tistih redkih, ki jim to ime še pritiče.“

Pliberk

Pred nedavnim smo spremili k zadnjemu počitku na pokopališče v Nonči vasi Jurija Trampuša, p. d. Božičevega očeta iz Doba. V 75. letu starosti ga je smrt nepričakovano iztrgala iz naše srede in prižadejala Božičevi družini in sorodnikom veliko žalost. Velika množica pogrebcev je bila prepričljiva dokaz, kako priljubljen in spoštovan je bil pri domačem ljudstvu.

Jurij Trampuš se je rodil pri Božiču v Dobu. Že kot mladenič je moral trdo prijeti za delo. Ko je bil star komaj dvajset let, se je smrtno ponesrečil njegov oče. Moral je prevzeti Božičevo kmetijo, na kateri je pametno in napredno gospodaril. Zadnja leta je živel v Pliberku v novi hiši, ki jo je zgradil pred leti, njegov sin pa nadaljuje tam, kjer je prenehal njegov oče.

Radiše

Pust je za nami. Prav nobeden se ni hotel poročiti, verjetno bi vsi hoteli ostati samci. Ker se nismo nič ženili, zato smo igro se učili.

Radiški prosvetaši so nas na pustno nedeljo zopet vabili v društveno dvorano pri cerkvi. Udeležba pri igri „Lažizdravnik“ je zopet pokazala, da res radi prihajamo na prireditve na sončne Radiše, saj smo zasedli dvorano do zadnjega kotička.

Domači godci so za uvod zaigrali polko, nakar je tajnik domačega prosvetnega društva Tomi Ogris pozdravil navzoče. Naši fantje so nadaljevali z veselimi vižami; srbele so nas pete in radi bi se zavrteli ob njihovih zvokih, a zaradi pomanjkanja prostora to žal ni bilo mogoče. Nato so nastopili igralci z igro, ki so jo zelo dobro podali. Nasmejali smo se do solz in to skoraj ob vsaki besedi. Ne bomo posebej omenjali mladih igralcev, vendar moramo priznati, da so odlično reševali vsak svojo vlogo. Po prvem dejanju je Stanko Wrulich recitiral svojo pesmico o „Domišljavi Hanzelji-

Značilno za Božičevega očeta je, da je bil zaveden pripadnik slovenske narodnostne skupnosti in zelo napreden kmet. Dolga leta je bil občinski odbornik občine Blato, ustanovitelj Kmečke gospodarske zadruge, deset let njen predsednik ter aktiven član Slovenskega prosvetnega društva „Edinost“.

Pogrebne svečanosti je opravil prelat Zechner ob asistenci številnih duhovnikov iz sosednjih župnij. Ob odprtem grobu se je poleg prelate Zechnerja poslovil od pokojnika tudi pliberški podžupan Mirko Kumer in se mu zahvalil za njegovo dolgoletno delo v občini Blato; domači pevci pa so mu v slovo zapeli v srce segajoče pesmi žalostinke.

Pokojnega Božičevega očeta bomo ohranili v lepem spominu, žalujočim svojcem pa velja naše iskreno sožalje.

novi ženitvi“. Nato pa sta nastopila naša najmlajša — Anica in Daniel Wrulich iz Zgornjih Rut in nam pokazala „pustno korajžo“ z deklamacijo o „pustu“.

Po drugem dejanju pa so nam naši fantje zopet zaigrali nekaj poskočnih viž. Ker so nas srbele pete, smo jo po prireditvi zavili v gostilno k „Taverju“, kjer smo jih lahko tudi popraskali.

Čahorče - Kotmara vas

Pred nedavnim je Folti Beguš v Čahorčah praznoval god in 92. rojstni dan. Slovesnosti za dvojni praznik so se udeležili tudi nekateri odborniki domačega SPD in posojilnice.

Folti Beguš, po poklicu zidar v pokoju, se je rodil 12. februarja 1882 v Šmarjeti pri Kotmari vasi. Leta 1910 se je poročil z Nežo Kazianko in imel z njo 8 otrok. Danes stanuje v Čahorčah v hišici, ki si jo je sam zgradil. Rad se spominja na mlada leta, ki so bila kljub težkemu življenju polna zanimivih trenutkov. Zelo se mu je vtisnilo v spomin kresovanje v Šmarjeti, na praznik Cirila in Metoda. Dobro se spominja, ko so l. 1908 začeli graditi kotmariško šolo in l. za tem popravljati cerkev in župnišče. Ob tej priložnosti sta s tesarjem starim Vahom na cerkveni stolp pritrčila zvezdo in to dejanje naznanjala z veselimi vriski. Prav posebno pa je ponosen, da je v Celovcu poleg drugih znamenitih stavb pomagal graditi tudi mestno gledališče.

Jubilantu želimo še mnogo zdravja in zadovoljstva!

Dom v Tinjah vabi na

TEČAJ ZA EMAJLIRANJE

ki bo od sobote 10. marca
15. ure do nedelje 11. marca
16. ure. Cena za penzion 85
in za študentke 60 šilingov;
material se posebej obračuna.

Nekaj pripomb k predavanju

o sedmem členu avstrijske državne pogodbe

(Nadaljevanje s 3. strani)

psihološkim vplivom tudi številni slovenski starši odjavili svoje otroke od dvojezičnega pouka. Zato se iz števila tedanjih odjav in sedanjih prijav k dvojezičnemu pouku ne da sklepati na število pripadnikov slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem. Ker ti negativni družbeni vplivi še vedno obstoje, ni mogoče reči, da sedanja rešitev dvojezičnega šolstva odgovarja državnim pogodbam po „črki in duhu“.

Slovenski jezik pred uradi in sodišči je po mnenju predavatelja dopuščen predvsem zaradi tega, da pripadniki manjšine ne bi bili zapostavljeni ali prikrajšani v njihovih pravicah zaradi „jezikovnih ovir“. Tako pojmovanje bi resda narekovalo zgolj „primerne olajšave“, kakršne je predvidel člen 66 senžermenske mirovne pogodbe. Člen 7 državne pogodbe pa zagotavlja širše jezikovne pravice kakor senžermenska pogodba ter daje pravico do uporabe slovenskega jezika pred uradi in sodišči tudi tistemu pripadniku manjšine, ki popolnoma obvlada nemški jezik.

Sklicevanje na zadevo Isop Franc v tej zvezi ni utemeljeno, ker razsoda komisije za človekove pravice pri Evropskem svetu ni zajela celotne tozadevne problematike in je bilo kritizirano v tej razsodbi izraženo mnenje komisije, češ da ni bilo interesa, ki bi ga bilo treba ščititi, ker zna tožilec v zadostni meri nemško (prim. Veiter, Das Recht der Volksgruppen und Sprachminderheiten in Österreich, str. 592, 593, 784).

Razumljivo je, da je predavatelj skušal zagovarjati zakon o dvojezičnih topograf, napisih in označbah, vendar preseneča njegova nekritičnost npr. do 20-odstotne klavzule in do zahteve po znatnem številu slovenskega prebivalstva sploh. To predvsem spričo jasnih tozadevnih izvajanj in primerov pri Veiterju (str. 495 do 499 prej omenjene knjige)!

Unkarlova analiza pojma „vindiš“ potrjuje vtis, da se je intenzivno bavil s tem problemom in prišel do jasnih zaključkov, predvsem glede raznarodovalne vloge agitatorjev vindišarstva.

Tajno ugotavljanje manjšine je dr. Unkarl odklonil kot nepotrebno, ker bi, čeprav bi bilo izvedeno v miru in brez nacionalnih strasti (kar pa je tudi po njegovem iluzorno), potrdilo samo to, kar je že znano. Zahteva po tajnem ugotavljanju manjšine pa je tudi pravno neutemeljena, „ker dajo ljudska štetja in prijave k dvojezičnemu pouku za izvajanje zaščitnih določil dovolj točne podatke o številu in območju naselitve slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem“. Ljudska štetja in prijave k dvojezičnemu pouku morejo biti podlaga za izvajanje določil 7. člena državne pogodbe samo, če bi potekala v miru in brez nacionalnih strasti, kar pa je spričo dejanskih razmer ravno tako iluzorno kakor ugotavljanje manjšine v „idealnih“ okoliščinah.

Kljub tem resnim pridržkom pomeni predavanje dr. Unkarta z ozirom na koroške razmere pol leta po dogodkih lanske jeseni okrog dvojezičnih napisov določen premik v smer večjega razumevanja za manjšinska vprašanja na Koroškem.

p. a.

Odpadništvo – človeška tragedija

V določenem tisku se s strupenimi izpadi proti koroškemu Slovincem, proti Slovanom sploh in proti vsem, ki so vsaj za znosne odnose z vzhodom, vedno spet pojavlja upokojeni glavnošolski direktor in načelnik pliberškega „Grenzlandheima“ Karl Stukovnik. Tako je pozimi 1971 napadel celo dunajskega kardinala Kömiga, ker se je le-ta drznil priznati Poljakom domovinsko pravico v Zahodni Poljski; prav tako iz svoje „južnokoroške perspektive“ pa je zahodnonemški vladi očital razprodajo Nemčije, ker je navezala stike za ureditev razmer s Poljsko, prvo žrtvijo nacistične agresije.

Kdo pa je ta Stukovnik? Listali smo v starih časopisih in našli na njegovo ime, ko je služboval v St. Jakobu v Rožu. Leta 1946 je omenjeni kraj obiskal tedanji minister Helmer. Šolska mladina mu je zapela samo v nemškem jeziku. Celovski Volkswille je tedaj zapisal, da so otroci hoteli zapeti tudi slovensko pesem, vendar so se vaje za slovensko petje zdele učitelju Stukovniku baje preveč zamudne. Takega očitka Stukovnik menda ni prenesel ter je poročilo omenjenega lista označil kot „čisto laž“. V dokaz je celo zapisal: „Da ich mütterlicherweise selbst von Kärntner Slovenen abstamme, ist zitierter Angriff mehr als absurd.“

Volkswille mu je tedaj verjel in je prinesel popravek. Toda, ali se Stukovnik tudi danes še priznava k svoji takratni izjavi, da je po materini strani slovenskega pokolenja, da je njegova materinščina torej slovenski jezik? Menda ne več; svaj njegova poznejša dejanja kažejo, da se je medtem precej spremenil. Zlasti kot načelnik „Grenzlandheima“ je dovolj jasno pokazal, kakšnega duha otrok da je. Leta 1970 je odklonil prošnjo

Slovenske prosvetne zveze, da bi v tem domu predvajali slovenski film „Samorastniki“. Njegov tedanji odklonilni „odlok“ (kakor je bahavo imenoval svoj odgovor na prošnjo SPZ) je naravnost klasičen primer narodnostne nestrpnosti in nespravljujega sovraštva do vsega, kar je slovensko.

Posebno prepričljivo pa je isti Stukovnik izpovedal svojo duhovno pripadnost v skrajno nemškonacionalnem listu Kameradschaft (kakor znano je organizacija z imenom „Kameradschaft IV“ zbirališče nekdanjih SS-ovcev). Iz Stukovnikovega „političnega manifesta“ navajamo le nekaj cvetk: ... politische und militärische Flankensicherung ... alle mithelfen, um einen lebendigen Wall aufzubauen, den auch die stärkste Flut aus dem Osten nicht wegspülen vermag ... die ungezählten Opfer der vielen Kriege nicht sinnlos gebracht ... Glauben an unser Volk nicht verloren ... dem bedrohten Europa schuldig ... So errichten wir Pfeiler ... ein kleiner bescheidener Pfeiler ist auch das Grenzlandheim Bleiburg ...

Človek se ob takih izlivih zares vpraša, v katerem času živimo. Kje pa je bil ta „Wallbauer gegen den Osten“ (da je ta „Osten“ prinesel Avstriji svobodo, Stukovnik seveda nikdar ne bo mogel prebaviti) pred koncem vojne 1945? Zakaj se ni boril do zadnjega „Endsieg“ — bis zum Birkenkreuz?

Kljub vsemu pa je tudi Stukovnik le značilen primer človeške tragedije vsakega odpadnika, ki skuša v sebi zatreti še zadnji klic vesti, ki ga tu in tam morda le še spominja na vrednote, katerim se je izneveril.

J. N.

Jakob-Petelin Gallus iz Celovca vabi na

KONCERTE

17. marca ob 20. uri v Kulturnem domu v Ločah

18. marca ob 11.30 uri v farni dvorani v Železni Kapli

18. marca ob 19.30 uri v farni dvorani v Šmihelu pri Pliberku.

Spored: 1. Kantata „Ustoličenje karantanskega kneza“
2. Koroška v pesmi in besedi

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Ton

Stotnik ga je zamišljeno poslušal in vprašal:

„Ali je to vse, kar vas je poglajalo v divjino?“

„Morda ni vse. Za vse človek niti sam ne ve ali pa se zave kasneje. Dvajset let sem prebil v rudnikih Porurja in v mestih vašega industrijskega bazena. Kaj vse sem doživel! Ali se čudite, da sem si zaželel sonca, samote, rose in trav? Potreboval sem jih kot vodo. Nisem več mogel živeti v betonski džungli in ne v temi podzemlja.“

Stotnik, ki se je zadovoljil s to napol resnico, je priklimal in spet obema prižgal. Starec pa je nadaljeval:

„Živim od železa. Granate in traverze od bunkerjev so šle vedno dobro v denar. Posebno pri Lahih. Odvijal sem jim vžigala in jih nosil v dolino.“

„To je igra z življenjem,“ je dejal pomenljivo stotnik, starec pa je odvrnil:

„A tudi za življenje.“

Potem je razmaknil srajco in pokazal ramo, kjer je bila koža ožuljena in trda kakor podplat.

„Pri granatah imam srečo. Opredelile so moj življenjski način. Pri njih se lahko zmotiš samo enkrat ... Mnogo ljudi so že raznesle v krvavo kašo. Konec koncev pa je tako: čim bolj človek ljubi življenje, tem manj razmišlja o smrti.“

„Jaz mnogo razmišljam o smrti, bržčas zato, ker ne ljubim več življenja. Smrt je gnusno in bedasto dejstvo našega prizadevanja. Nekaj kar me spravlja v slabo voljo.“

Njun pogovor je zmotil kurir, ki je prišel povedati, da stotnika kličejo na poveljstvo. Stotnik je starcu obljubil, da ga bo obiskal zvečer.

In res se je vrnil kmalu potem, ko je mrak zagrnil goveje. Z njim sta prišla dva rojaka, ki sta prinesla za starca zabojček konzerv in prepečenca. Poleg tega mu je stotnik podaril še zavoj cigar in steklenico ruma.

Sedel je k ognju in dejal:

„Poskusite rum. Ta ima priokus po kobariški fronti.“ Oba sta ga srknila. Starec ni prezrl, da je stotnik nekam mračen in žalosten.

Ko je stotnik odložil kozareček, je dejal:

„Ubili so mojega dobrega prijatelja.“

Na poveljstvu je bil zvedel, kako je bilo s Teichnerjem. Njegova smrt ga je prelresla. Ta drzni, zamišljeni gornik, ta sveženi mišič, ledeno mirni mož, ki je v najbolj nevarnih trenutkih rad prižgal pipo, ko da ni nič, je mrtev ... Ni in ni mogel verjeti.

„Vojna je,“ je dejal starec sočutno.

„Pobili smo mnogo vaših in tudi naših je padlo precej,“ je dejal stotnik.

Starec pa je zmajal z glavo in položil na ogenj novo poleno.

„Neumnost ... Ali se vam ne zdi, da se pobijate brez potrebe? Za jalove ideje in nore težnje. Ali nismo vsi ljudje?“

Stotnik ga je začudeno pogledal, toda starčeve čiste oči so se lesketale kakor kaplje rose.

„Morda imate prav. Zdaj tudi jaz že izgubljam vero v smisel vojne. Srečuje me pamet, ki je vas srečala že pred dvajsetimi leti.“

„Vsakdo mora priti sam stvarjem do dna. Kdor spregleda, se spremeni. Škoda, da jih spregleda tako malo. Mnogi spregledajo prepozno.“

Potem je zamišljeno, ko ga govori le sebi, nadaljeval:

„Za seboj imam petnajst let pod zemljo, tri leta ječe, šest let vojaščine, od tega tri leta fronte. Ali se potem še čudite, da so se mi odprle oči?“

„Prav nič se ne čudim.“

„Če mi zamerite ali ne: dovolj sem star, da lahko govorim resnico. Pomilujem vse, ki ubijajo. To so ljudje,

ki so ostali na živalski stopnji. Morda niti na živalski ne. Živali ubijajo samo iz potrebe; človek pa večkrat tudi za zabavo. Izrodki smo.“ Pomolčal je in pobrskal po žerjavi. Potem je nadaljeval: „Rad imam vsako življenje, nebo ... golo skalovje ... Toda bojim se ljudi. Razpeli so vislice prek sveta. Ujeti v lastno zanko otepajo okoli sebe in menderajo vse, kar nam je bilo sveto. Ali se vam ne zdi, gospod stotnik, da je svet dovolj prostran za vse? Da bi zemlja pametnim rezala dovolj kruha, in to brez prelivanja krvi, brez nasilja in umorov?“

„Prav imate,“ je kimal Kniecke in si nalival. „Toda ne jaz ne vi ne bova spremenila tega sveta.“

„Toda ta svet je spremenil naju. Menda vsakega po svoje. Poglejte!“

Starec je razgalil prsi in pokazal zaraslo sled bajaneta, ki ga je prepiral izpod srca do ramena. „To je spomin iz Galicije.“ Zavihal je oguljene hlačnice in pokazal suha, mišičasta meča z brazgotino: „To je spomin s Soške fronte. Povejte mi, kaj se je spremenilo na svetu od tedaj?“

„Nič. Začeli smo novo vojno ...“

... v kateri je vse tako in še mnogo slabše, kot je bilo v prejšnji. Torej se razvija zlo hitreje kakor dobro. Zato živim sam in se ne zanimam več za to, kar počno ljudje.“

Nekaj časa sta molčala. Ogenj je prasketal in metal sence na gube starčevega obraza. Čez nekaj časa se je oglasil stotnik:

„Poznate gorovje, v katerem smo se spopadli s sovražnikom? Rad bi spravil prijatelja iz ostinja Rdečega roba. Ne maram, da bi ga obrale ptice.“

Starec je malo pomislil in dogovoril:

„V stenah se ne znajdem. Tja me je redko zanesla pot. Tam ni železa ne življenja. Ne bom vam mogel pomagati.“

Smeh je življenje

Staro je že mesto ob Zeleni reki. Nad visokimi in ozkimi hišami se strmo dviguje grad, zaslanjano zre na mesto ter se ogleduje v Zeleni reki. Pred davnimi stoletji je v njem živela mogočna gospoda, danes pa je grad zapuščen, le otroci se love po temač-nih hodnikih ter bližnjem kostanjevem parku. Meščani vedo, da so otroci smeh, a brez smeha je življenje tako prazno in žalostno. Nekoč, pred tiktak sedmimi leti, je že bilo tako pusto. Takrat je v deželo pridrl sovražnik. Otroci pa pušk, čelad in bajonetov ne marajo, mrkih mož v uniformah pa se boje. Zato so ostajali doma, smeh je bil zaprt med zidovi stanovanj.

Toda prišla je svoboda. Bratstvo in ljubezen sta preplavila ulice, vsi ljudje so bili enakopravni, otroci so postali bogastvo, nada in bodočnost.

Takrat je sedem modrih starcev sedlo prvič za okroglo modro mizo. Vso noč in še ves naslednji dan so modrovali. Zvečer, takrat, ko priplava mesec nad mesto, so objavili svoj sklep:

— Krivično je utesnjevati otroke po šolah in dvoriščih. Oni so smeh, življenje. Naj preplavijo ulice, ceste naj postanejo prostor njihovih iger.

Otroci so njihov sklep pozdravili prvi. Preplavili so ulice, peskovnike so jim nadomestila križišča, prometniki so jim postali tovariši pri njihovih igrah. Vrvce zmajev so gosto prepletle trolejbusne žice, papirnati obrazi zmajev so z vseh strani radovedno zrli na meščane. Avtomobili, trolejbusi, avtobusi in celo kolesarji so nena-doma bili polisnjeni s cestlišč. Toda meščani so bili zadovoljni. Otroci se pač morajo ne-kje igrati! Vendar, vsak dan je kateri od otrok zašel pod kolesa avtobusa ali tovornjaka. Morali so miniti trikrat trije meseci, da so meščani opazili, da je smeha otrok po ulicah vse manj in manj. Zaskrbljeni so izbrali tri najuglednejše someščane ter jih poslali k sedmim modrim starcem s prošnjo, da rešijo otroke mesta.

Takrat je sedem modrih starcev sedlo dru-gič za okroglo mizo. Vso noč in še ves na-slednji dan so modrovali. Zvečer, takrat, ko mesec priplava nad mesto, pa so objavili svoj sklep:

— Krivično je utesnjevati otroke po šolah in dvoriščih, napačno je pošiljati otroke pod kolesa avtobusov in tovornjakov. Oni so smeh in življenje. Naj se igrajo v parkih! Otroci so odšli v parke. Cvetlični nasadi

so bili v nekaj dneh uničeni, skrbno pograbl-jene, s peskom posute steze razkopane, ot-roci pa so se dolgočasili. Toda vrtnarji dela niso opustili, med njimi in otroki je prišlo do prave vojne. Kar so vrtnarji čez noč ure-dili, so otroci čez dan porušili. To niso počeli iz zlobe, hoteli so se samo igrati! Užaljeni vrtnarji so poslali tri svoje najuglednejše to-variše k sedmim modrim starcem s prošnjo, naj rešijo cvetje, okras mesta.

Takrat je sedem modrih starcev sedlo tretjič za okroglo modro mizo. Vso noč in še ves naslednji dan so modrovali. Zvečer, takrat, ko priplava mesec nad mesto, pa so objavili svoj sklep:

— Krivično je utesnjevati otroke po šolah in dvoriščih, napačno je pošiljati otroke pod kolesa avtobusov in tovornjakov, ne-spametno jih je tudi pošiljati v parke med cvetlične nasade. Naj se igrajo doma po dvoriščih in stanovanjih. Toda otroci so smeh. Mesto pa smeh potrebuje. Zato naj se po-poldne v spremstvu staršev sprehajajo po ulicah mesta.

Otroci pa tega sklepa niso pozdravili. Te-ga sklepa ni pozdravil nihče. Lica otrok so se zresnila, smeha ni bilo več, med sprehodi pa so molčali. Zaskrbljeni meščani so pri-čakovali nov sklep sedmih modrih starcev.

Sedem modrih starcev je zaskrbljeno sed-lo za okroglo modro mizo. Takrat so modro-vali tri noči in še ves naslednji dan. Zvečer,

Magdalena

*Magdalena, kaj bi dal
tebi, draga, v pozdrav?*

*Sonce naše, zvezde vse,
vse zlato in bisere,
bi tebi dal in še srce,
Magdalena — ljubi me!*

*Magdalena, kaj bi dal
tebi, draga, še v pozdrav?*

*Grede naše, cvetje vse,
rože, rdeče, nageljne.
Vse to in še bi tebi dal,
Magdalena — za ljubav.*

*A najdražje, kar imam:
narod moj, zaničevan,
in pesmi naše za — ljubav,
Magdalena — ne bi dal!*

Pavle Kernjak

takrat, ko priplava mesec nad mesto, pa so objavili svoj sklep:

— Krivično je utesnjevati otroke po šolah in dvoriščih, napačno je pošiljati otroke pod kolesa avtobusov in tovornjakov, nespa-metno jih je tudi pošiljati v parke med cvetlične nasade, nezdravo jih je tudi utesnje-vati po stanovanjih, otroci so smeh in smeh je življenje. V gaju jim bomo postavili gu-galnice in vrtljake, tam tudi ne bo cvetličnih nasadov, tekanje po travi bo dovo-ljeno vsem. Tudi v mestu jim ne bo grozila nobena nevarnost več. Promet bodo urejale posebne trobarvne luči — semafori. Skrb za-nje bo zaupana otrokom!

Šolarji so oblekli uniformo prometnika. Prevzeli so skrb za semafore. Skrbeli so, da so meščani upoštevali prometne pred-pise, da avtomobilisti niso izsiljevali pred-nosti ter varno vodili sošolce čez prometna križišča.

V mesto se je vrnil smeh. Igrišča so otrokom vrnila rdečo barvo lic, gugalnice nari-sale smeh, semafori pa so ga varovali.

Zato so meščani sklenili semaforu posta-viti spomenik. Rdeče-rumeno-zelen sema-forček. Njihovemu zgledu so sledili pre-bivalci vse dežele ob Modrem morju. Tudi v vašem kraju. Kje pa je postavljen, boste nekateri vprašali. Na križišču vendar. In kaj tam počne? Ureja promet; vsi ga ubogajo in spoštujejo. Zakaj?

Zato, ker varuje otroke, zato, ker varuje smeh.

Jerry je izpolnil osem let. Pre-pričan je bil, da je Waggles, nje-gov Waggles, najlepši pes na sve-tu. Toda zdaj je bil zelo nesrečen: nikjer ni mogel najti svojega majhnega ljubljence.

Jerry je mislil na Wagglesa z njegovimi velikimi uhlji in lepimi, rjavimi očmi. Jerry in njegov pes sta bila velika prijatelja, povsod sta hodila skupaj.

Toda, kje je sedaj Waggles? Jerry se boji zanj. Nekaj se mu je moralo pripetiti.

„Kaj se je zgodilo?“ je vprašal Jerry starejšega dečka, ki je stal v bližini radovedne množice.

„Nekaj psov je odšlo na zamr-znjeni potok, toda led je bil pre-tenek in se jim je vdrl,“ je odgo-voril deček.

Jerryju je skoraj prenehalo utripati srce.

„Kakšne vrste psi so bili? Ali so rešeni?“ je vprašal vse v eni sapi.

„Trije ali štirje psi so padli v vodo in vsi, razen majhnega svet-lošivega psa so prišli srečno ven,“ se je glasil dečkov odgovor.

Jerry je pričel teči, preden je deček povedal do konca. Preriva-joč se skozi množico je prišel na breg reke. Tam na sredi reke je zagledal majhno, svetlosivo glavi-co svojega psa.

Prav tedaj sta prišla mimo ga-silca, ki sta imela s seboj lestev.

„Ne bodi v skrbeh, sinko. Na-pravil bom vse, kar le morem,“ je rekel, ko se je počasi premikal naprej po lestvi.

Jerry je opazoval gasilca. Ko je ta dosegel konec lestve, je za-čel odvijati vrv, ki jo je imel s seboj. Previdno se je vzravnal in

vrzel vrv. Toda zanka je padla poleg psa.

Deček je stal tiho, komaj da je dihal. Njegove oči so strmele v gasilca. Zanka je spet in spet pa-dla preblizu in mali Waggles se je začel potapljati. Napor, da bi se obdržal na površju, je bil za malega psa prevelik.

Jerry se je obrnil proč. Solze so mu tekale po licih.

Nenadoma se zasliši veselo vzklikanje iz množice. Najraje bi vsi vriskali. Deček in pes sta se vsem smilila.

Položila sta jo na rob nevarnega ledu, nato je eden začel lesti po lestvi. V roki je držal vrv.

„Rešite mojega psa, prosim, go-spod!“ je Jerry kričal gasilcu.

„Ali je tvoj pes?“ je vprašal ga-silec, obrnjen k dečku.

„Da gospod,“ je pojasnil Jerry. „Njegovo ime je Waggles. Jaz — jaz upam, da ga boste lahko rešili.“

Njegov glas je prešel v ihtenje. Gasilec ga je razumel. Vedel je, kako silno rad ima otrok tega psa.

REŠITEV

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Ton

Dobili ga boste, če je priletel čez steno; če je ostal v če-reh, je izgubljen.”

„Se jutri ga bomo iskali. Če ga ne bomo našli, vas prosim, da ga poiščete vi. Pokopljite ga pod steno in mu zasadijte križ na grob.“ Odprl je listnico in mu dal foto-grafijo. Stotnik in poročnik sta v civilni opravi stala pod steno in strmela v koničast oblak, ki je trčil v vrh gore. Po-ročnik je držal v rokah vrv in oba sta se smehljala. Starec je spravil fotografijo na polico in dejal:

„Ustregel bom vaši želji, če bo le mogoče.”

Ko je Kniecke odhajal, sta si stisnila roki. Starec ga je spremil do vrat. Stotnik je zavil k tolmunu, kamor je padal slap, in zajel polno prgišče hladne vode. Nekajkrat si je zmočil obraz, potem pa se je izgubil v grmovju. S kon-ca steze se je še enkrat ozrl k starcu, ki je stal visok in koščen med podboji, za njim pa se je svetlikal plamen in risal njegovo temno senco v naročje noči. Stotnik je vedel, da se je poslovil od prijatelja. V duši mu je bilo grenko. Začutil je svoje razpadanje, nemoč v kosteh in sence dvoma v duši.

5

Poročnik Teichner se je počasi prebujal iz nezavesti. Plazil se je skozi jame samote, napolnjene s sluzasto krvjo. Pod prsti je čutil sledove ljudi, ki jih ne bo videl nikoli več. V zavesti mu je ležala črna vertikalna noč brez zvezd, po kateri so se vrtinčile dimaste megle z duhom po ekrazitu. Pod njim so se odpirala usta modrikaste praznine. Ves nje-gov napor, da bi se potegnil čez rob in zlezal na odrešilno ravniko, je bil zaman. Kot Prometej je bil prikovan na vertikalo. Vedno ga je nekaj potegnilo nazaj. Že ko je mislil, da bo izplezal, ga je močan sunek pahnil v skelečo

bolečino. Toda ti sunki so mu vračali moč in ga oživljali. Tema je bledela in se obarvala rožnato. Zasijala je iskra razuma in mu velela, da mora odpreti oči. Veke pa so bile težke kot zapornice na zarjavelih tečajih. Naposled jih je le odprl in spet zamižal pred svetlobo, ki je rezala vanj z noži bleščave. Ko je spet odprl oči, je skozi veke za-gledal na robu čelade skršene ptičje kremplje. Orjaški krokar mu je visel nad obrazom in z nasršenim perjem zastiral svod. Hudobno se je zalesketalo dvoje drobnih očesc. Preden se je zavedel, je veliki kljun usekal v svet-lobo očesa. Vse telo mu je prešinila bolečina, kot bi ga prebodel z žarečo sabljo. Oko se je razlilo. Z grozo je za-mahnil z roko po ptici, da je zavreščala, ga udarila nekaj-krat s perutmi po obrazu in odfrčala ... toda sedla je na okrajek stene, kjer je ostala na preži.

Skušal se je premakniti, pa ga je telo tako zaboletlo, kot bi bilo razstavljeno na tisoč koscev, ki ima vsak svojo bolečino.

Bolečina mu je vrnila zavest. Vedel je, kaj se je z njim zgodilo. Bil je zagoden v skalno poč na okraju prepada. Nad njim se je bočila gladka stena, podobna trebuhu, po kateri je pridrsel le-sem po padcu. Dvignil je obe roki in se zazrl v razcefrano meso, posneto do kosti. Samo eno nogo je lahko premaknil. Sicer pa si je zaman prizadeval, da bi se dvignil. Skušal je krikniti. Jezik mu je bil otrpljen in se je komaj zganil. Mukoma je izgovoril nekaj zlogov. V spa-čeni odmev so zakrehale ptice. Nekaj senc je zlovesče za-plahutalo in posedlo okoli njega. Nad prepadi je vladal strahoten mir.

Skušal je misliti. Zdelo se mu je, da se je vrnil z dalj-nega popotovanja in da je drug človek v drugem svetu. Stopil je iz zarjavele kletke spon v svet, kjer se daljave umi-kajo v neskončnost. Med surovim skalovjem so po policah

rastle borne bilke, nekaj mahov in lišajev. Nad njim so bile razpete širjave neba s soncem in pticami. Nekje glo-boko pod prepadi je tudi drevje, je pomislil. Tako nekako si je predstavljal raj, in ni si bil na jasnem, ali se mu sanja ali se nahaja na drugem svetu. Nikjer ni bilo več ne cimbal ne praporov ne zastav s kljukastimi križi ne bajonetov ne vlakov in mravljišča ljudi ... vse je utonilo v meglah spo-mina.

Če je zaprl oko, so precej prijadrle nadenj ptice. Spet se mu je krokar spustil na prsi in se s kremplji oklenil njegovega železnega križa l. reda, ki ga je dobil za pobjo v Cerknem. Z gibom roke ga je odpodil. Prav nič mu ni bilo do tega, da bi ga ujede obrale živega.

Ti strahopetni psi so ga pustili pticam ... V zahvalo, ker jih je vodil od zmage do zmage in čuval njihove gla-ve. Nehvaležnost je plačilo tega sveta ... Prav je, da so odšli. Z njim je končano ...

Spomin mu je poromal domov na Tirolsko k stenam, kjer se mu je ubil oče kot gorski vodnik. Menda ga je opla-zila strela, da je strmoglavil s klientom vred. Niso ga našli. Zasuli so ga plazovi in materi se je skoraj zmešalo. Vse viharne noči je bledel in čakala nanj. Tako bo čakala nanj njegovo dekle. Zmenila sta se, da se bosta vzela fisti dan, ko bo utihnilo orožje ...

Iz blodnih spominov ga je zdramil hrup padajočega kamenja in vreščanje ptic, ki so splašene zaplahutale nad prepadi. Utrnila se mu je iskra upanja, da ga morda le rešujejo. Skušal se je dvigniti na komolec, da bi jih pre-j zagledal. Dolgo ni bilo ničesar. Potem pa je na polici za-gledal človeka, ki se je plazil po vseh štirih ter padal in vstajal ko pijan. Kadar je padel, so sedali nanj krokarji, ko se je dvignil, so vrešče zleteli.

„Človek.”

(Dalje v prihodnji številki)

Zakon o dvojezičnih napisih

in njegove očitne pomanjkljivosti s pravnega vidika

S 4. Koroških
kulturnih
dni

„Povod“ za zakon o dvojezičnih topografskih označbah in napisih z dne 6. julija 1972 (BGBl. št. 270) je 7. člen avstrijske državne pogodbe, ki v tretjem odstavku določa: „V upravnih in sodnih okrajih Koroške, Gradišanske in Štajerske s slovenskim, hrvaškim ali mešanim prebivalstvom je slovenski ali hrvaški jezik dopuščen kot uradni jezik dodatno k nemškemu. V takih okrajih bodo označbe in napisi topografskega značaja prav tako v slovenščini ali hrvaščini kakor v nemščini.“

Zakon z dne 6. julija 1972 izvaja — ali naj bi izvajal — določbo, ki ima po zakonu z dne 4. marca (BGBl. št. 59) značaj ustavne določbe.

Ali je izvedbeni zakon potreben?

Že iz pojasnil k vladnemu predlogu državne pogodbe je razvidno, da so nekatere določbe 7. člena neposredno izvršne (self-executing), tako na primer določilo o slovenskem jeziku kot uradnem jeziku dodatno k nemškemu, medtem ko so glede označb krajevnih imen in krajevnih napisov potrebni še izvršni zakoni. Medtem ko so o vprašanju, ali je določba o slovenščini kot uradnem jeziku neposredno izvršna, mnenja strokovnjakov deljena, so si glede topografskih označb in napisov vsi enotni v tem, da je potreben izvršni (izvedbeni) zakon. (Tako Veiter v „Das Recht der Volksgruppen und Sprachminderheiten in Österreich“, Ermacora v „Handbuch der Grundfreiheiten und der Menschenrechte“ ter Adamovic v „Handbuch des österreichischen Verfassungsrechts“). Temu mnenju tudi Slovenci niso ugovarjali (Spomenica koroških Slovencev z dne 11. 10. 1955, skupna vloga ZSO in NSKS z dne 22. 6. 1972 — stališče k osnutku zakona o dvojezičnih topografskih napisih). Potrebo po izvršnem zakonu pa potrjuje, kakor se je medtem izkazalo, tudi praksa.

Pristojnost za izvršno zakonodajo

Leta 1957 je predložila koroška deželna vlada ustavnemu sodišču osnutek zakona o ugotavljanju slovenske manjšine v gotovih predelih Koroške, da bi ustavno sodišče odločilo v smislu člena 138 (2) zvezne ustave, ali je deželni zakonodajalec sploh pristojen skleniti tak zakon oziroma izvesti uradno ugotavljanje manjšine.

Ustavno sodišče je razsodilo z reko št. 3314/1958, da je za urejevanje pripadnosti k nacionalnim manjšinam pristojna zveza (člen 10 (1) t. 1 zvezne ustave), kakor tudi nasploh v vseh zadevah nacionalnega manjšinskega prava. Torej je tudi za izvajanje določil o dvojezičnih topografskih napisih pristojen zvezni zakonodajalec, in sicer za zakonodajo in izvajanje. Tudi to mnenje so Slovenci vzeli na znanje (skupno stališče ZSO in NSKS z dne 22. 6. 1972 k zakonskemu osnutku o dvojezičnih napisih).

Besedilo zakona

Zvezni zakon o dvojezičnih topografskih napisih ima naslednje besedilo:

270. Zvezni zakon z dne 6. julija 1972, ki odreja določbe o namestitvi dvojezičnih topografskih označb in napisov na ozemlju Koroške s slovenskim ali mešanim prebivalstvom.

Nacionalni svet je sklenil:

§ 1. Na območju v prilogi navedenih krajev v občinah dežele Koroške morajo biti topografske označbe in napisi, ki jih nameščajo teritorialne skupnosti (Gebietskörperschaften), sestavljeni tako v nemščini kakor tudi v slovenščini. Kot slovenska imena se morajo uporabljati krajevno običajne označbe.

§ 2. Izvajanje tega zveznega zakona je poverjeno zvezni vladi.

(Zakonu je priložen seznam krajev)

Zakon je začel veljati 28. julija 1972.

Formalna ustavnost zakona

Stranki, ki sta glasovali proti zakonu (ÖVP in FPÖ), sta kritizirali med drugim, da osnutek zakona, ni predložila, kakor je to običajno zvezna vlada, temveč skupina poslancev socialistične stranke (tako imenovani predlog). To je sicer res izjemen primer, vendar po ustavi predviden. Zakon je bil izglasovan z navadno večino glasov (90 glasov za, 87 glasov proti, torej večina od 183 glasov) in tudi v redu razglašen in razposlan. Formalno torej ustreza določilom zvezne ustave.

FPÖ-jevski poslanec Scrinzi pa je med drugim tudi izjavil, da je tretji odstavek 7. člena državne pogodbe ustavna določba in da bi moral zato biti tudi izvršni zakon izglasovan z dvotretjinsko večino glasov (Kleine Zeitung z dne 27. 5. 1972). K temu je pripomnil, da na primer tudi zvezni zakon o manjšinskem šol-

stvu in zvezni zakon o uporabi slovenščine pri sodiščih nista ustavna zakona, nekatere ustavne določbe zakona o manjšinskem šolstvu pa so potrebne zaradi ureditve pristojnosti. Ni nujno, da so zakoni, ki izvajajo ustavo, tudi ustavni zakoni, to je potrebno le tedaj, če to ustava izrecno določa in kadar izvedbeni zakon spreminja ustavo. Vprašanje pa, ali zakon o dvojezičnih napisih spreminja veljavno ustavo, oziroma posega v ustavne pravice na primer dežele ali občin, bi bilo treba preučiti posebej.

Stvarni obseg veljavnosti

Od zakonodajalca običajno in upravičeno pričakujemo, da definira pojme, ki so predmet zakonskih določb. Toda v zakonu o dvojezičnih napisih zmanjka definicije topografije. Ker zakon tega pojma ne definira, temveč ga očitno uporablja kot splošno znanega, je člen 6 občega avstrijskega državlanskega zakonika (ABGB) določa: „Kadar se zakon uporablja, se mu ne sme dati noben drug smisel, kakor tisti, ki izhaja iz pomena besed v njihovi zvezi in iz jasnega namena zakonodajalca.“

V istem smislu določa rek upravnega sodišča z dne 4. 11. 1971: „Razglašen zakon je razlagati iz njega samega. Drugi viri spoznanja namena zakonodajalca se smejo pritegniti šele, če je način izražanja zakonodajalca dvomljiv.“ Ravno tako tudi rek: „Na zgodovino nastanka zakona in na namen zakonodajalca se je ozirati šele, če je način izražanja v zakonu dvomljiv.“ Ta interpretacijska pravila veljajo tudi za področja izven občega državlanskega zakonika analogno. Predpogoj analogije pa je vedno enakost pravnega razloga in potrebe po

V tem smislu brez dvoma spadajo med topografske napise tudi na primer označba varovanega pokrajinskega območja (Naturschutzgebiet), krajevna imena v uradnih zemljepisnih listih. Toda poleg etimološke interpretacije, ki v tem primeru ne zadošča, je možna še druga, teleološka (telos — namen), torej po namenu zakona. Ta interpretacija je dopustna, saj razlaga iz zakona samega v tem primeru ne pojasnjuje dovolj namena zakonodajalca.

Ce pa se ozremo na namen tretjega odstavka člena 7 državne pogodbe, tedaj vidimo, da je ta odstavek celota, da je uradni jezik širši pojem in da so uradni topografski napisi samo posebna oblika javne uprave, ki se poslužuje za dosego svojih ciljev predvsem jezika, in sicer takozvanega uradnega jezika.

Zoževanje stvarnega obsega veljavnosti zakona o dvojezičnih napisih samo na tiste, ki jih naštavejo pojasnila in odlok, torej pomeni zoževanje določb o slovenščini kot uradnem jeziku nasploh. Zato niti ni tako važno, ali štejemo na primer označbo uradnih poslopij pod zunanjim uradnim jezikom in s tem pod določbo (= obstoječe odloke) o uporabi slovenščine pri uradih, ali pod pojem topografije; v obeh primerih gre za zahtevo po priznavanju slovenščine kot uradnega jezika! Obe osrednji organizaciji koroških Slovencev sodita, da je problem uradnega jezika še vedno odprt, neurejen.

Krajevni napisi različnih tipov

Krajevni napisi, kakršni so bili običajni za časa monarhije in prve republike na prvi hiši v vasi, so imeli pravno utemeljitev v nekdanjem zakonu o ljudskih štetjih iz leta 1869 (ta zakon je veljal vse do leta 1950, ko je bil skle-

Med najtehtnejše referate na zadnjih 4. Koroških kulturnih dneh, ki so bili od 27. do 29. decembra 1972 v Celovcu, je nedvomno spadalo predavanje dr. Pavla Apovnika. Kot jurist se je lotil brez dvoma najbolj aktualnega problema — namreč vprašanja dvojezičnih topografskih označb in napisov.

O zveznem zakonu o dvojezičnih topografskih označbah in napisih z dne 6. julija 1972 je dr. Apovnik — kakor je uvodoma sam poudaril — razpravljaj zgolj s pravnega vidika. Pri tem se je omejil na prikaz zakona, pojasnil in odloka k zakonu ter na kritiko najbolj očitnih pomanjkljivosti tega zakona.

Predavatelj ni posebej govoril o dogodkih po postavitvi dvojezičnih napisov, ker — kakor je ugotovil — kazenski in upravnokazenski postopki proti akterjem protinapisnih akcij še niso zaključeni in še ni mogoče napraviti pravne analize teh dogodkov. Vendar pa je njegovo s pravno argumentacijo podkrepljeno predavanje nedvoumno pokazalo, da je vse, kar se je dogajalo lansko jesen na Koroškem, v očitnem nasprotju z avstrijsko ustavo in zakoni.

zaščiti. Razlaga pojma topografija* je potrebna tem bolj, ker je ne najdemo, kot rečeno, ne v zakonu, ne v pojasnilih k osnutku zakona (vsaj ne zadovoljive) in ne v izvedbenem odloku.

V pojasnilih je zgolj poudarjeno, da velja zakon samo za take topografske napise in označbe, ki jih nameščajo teritorialne skupnosti (zveza, dežela, občina) in sicer ne samo za take napise, ki jih morajo nameščati omenjene skupnosti po predpisih zakonov, temveč tudi za take, ki jih dejansko nameščajo. Odlok pa, kolikor je mogoče razbrati iz časopisov, določa, da je razumeti pod topografskimi napisi tiste označbe, ki so v neposredni zvezi s krajevnimi dejstvi in ki služijo temu, da le-te označijo. To so torej pretežno krajevni napisi in kažipoti, toda vedno le pod pogojem, da stoje v enem izmed 205 v zakonu navedenih krajev. Torej samo, če označujejo v zakonu omenjeni kraj.

Po odloku ne spadajo k topografskim označbam v smislu tega zakona napisi na javnih poslopijih in uradih (na primer občinski urad, poštini urad, železniška postaja), ker so ti napisi samo označba funkcije teh poslopij in ne opis kraja. Ravno tako po odloku niso topografski napisi označbe cest in posameznih hiš.

S tako interpretacijo pojma topografija se ne moremo strinjati. Zateči se moramo k razlagi pojma topografija, ker le-te zakon, pa tudi člen 7 državne pogodbe ne definira, razlaga urada zveznega kanclerja pa je preozka. Že zgolj etimološka razlaga, na katero se sklicuje odlok (Duden, Fremdwörterbuch) ne narekuje take ožine.

* Topografija: 1. „krajepisje“, nauk in spretnost, ki se ukvarja z opisovanjem in grafičnim, kartografskim upodabljanjem kakih krajev ali manjših delov zemeljske površine (z oblikovanostjo tal, vodov, naseljenostjo ipd.); 2. tak snemek ali zemljevid.

Topografski: krajepisni, ki se tiče topografije. (Gle: Franc Verblinc, Slovar tujk, tretja izdaja, Ljubljana 1971)

njen nov zakon o ljudskem štetju). Člen 9 prvotnega zakona (ki je nespremenjen veljal do leta 1950) je določal: „Na začetku in na koncu vsakega kraja naj bo na stroške občine na ustreznem mestu nameščena tabla, katero je treba vedno vzdrževati čitljivo. Ta tabla mora nositi ime kraja, občine in političnega okraja, h kateremu kraj spada in pri krajih, ki so v obmejnem pasu, tudi to pripombo. Politična deželna oblast določa, v katerem deželnem jeziku je napraviti napise.“

Današnji zakon o ljudskem štetju iz leta 1950 te ali podobne določbe nima več. Splošni zakon o občinah določa v členu 3 (2), da občinski svet lahko spremeni ime kraja, cest, ulic in trgov. Z ozirom na današnji promet stojijo danes krajevni napisi in kažipoti tik ob cesti, tozadevne določbe pa najdemo v zakonu o cestnem prometu. Poleg krajevnih označb in kažipotov v smislu zakona o cestnem prometu, ki nas tu zanimajo zaradi dvojezičnosti, pa obstajajo še krajevne table takozvanega občinskega tipa, to so označbe manjših krajev, ki nimajo oblike tabel v smislu zakona in tudi ne istega pravnega učinka — omejitve hitrosti na 50 km/h. Za te table občinskega tipa sploh ni obveznih določil (v smislu, da bi jih občina morala postaviti).

Na koncu tega poglavja pa pogledimo, kaj je kraj — Ortschaft. Kraj je eden izmed številnih predmetov, s katerimi se ukvarja krajepisje — topografija. Pravno definicijo pojma kraj najdemo v splošnem zakonu o občinah v členu 3 (2) v zvezi s premembo imena krajev: „Občinski svet lahko spremeni imena krajev, to je naselij, ki so zaporedno številjena, delov krajev in označbo cest, ulic ali trgov.“

Imena koroških krajev so razglašena v uradnem listu (1965) za vse koroške občine (samo v nemščini!), medtem ko navaja „Spezialortstrepertorium von Kärnten“, ki ga je izdala leta 1918 Statistična centralna komisija na podlagi podatkov ljudskega štetja z dne 31. decembra 1910, poleg nemških tudi slovenska imena.

Ali je kraj upravna enota — upravni okraj?

Zakon o ljudskem štetju sicer določa, da morajo občine urediti podatke ljudskega štetja po občinah in kjer sestoji občina iz krajev, po krajih in napraviti takozvane krajevne preglede (Ortschaftsübersichten). Toda iz tega pa tudi iz drugih virov ni mogoče sklepati, da bi bil kraj upravna enota.

Namestitev dvojezičnih napisov samo v nekaterih krajih v dvojezičnih občinah torej ne ustreza določbi člena 7 državne pogodbe, ki predpisuje take napise v sodnih in upravnih okrajih Koroške... s slovenskim ali mešanim prebivalstvom.

Čigavi napisi?

Zakon govori o napisih, ki jih nameščajo teritorialne skupnosti (Gebietskörperschaften), to so zveza, dežela in občine. V pojasnilih je povedano, da se nanašajo določbe državne pogodbe o dvojezičnih napisih samo na take napise, ki imajo uradni značaj in sicer zaradi tesne povezave te določbe z določbo o uradnem jeziku. Zakon pa se po pojasnilih ne nanaša samo na tiste napise, ki jih morajo nameščati po predpisih zakonov, temveč na vse napise, ki jih organi teritorialnih skupnosti dejansko nameščajo. To (po pojasnilih) ustreza očitnemu namenu določbe državne pogodbe. Dejansko pa ti organi nameščajo celo vrsto topografskih označb in napisov, ki niso omenjeni ne v zakonu ne v pojasnilih in ne v odloku.

Krajevni obseg veljavnosti

Krajevni obseg veljavnosti zakona je razviden iz krajev, navedenih v prilogi. To pomeni, da rešitev ne sloni na teritorialnem principu, kot smo to vedno zahtevali. V pojasnilih je ta rešitev utemeljena s tem, da „slovenska manjšina ni naseljena strnjeno, temveč raztreseno“. Nadaljnja utemeljitev v pojasnilih, da je treba besede državne pogodbe „v upravnih in sodnih okrajih“ razumeti tako, da je uresničiti to določbo znotraj teh okrajev, ne pa v celih okrajih, je očitno izumetničena, prisiljena in ne ustreza splošno veljavnim načelom razlage zakonov. Če bi bili zastopniki države, hoteli uresničiti manjšinskih pravic samo v določenih predelih dvojezičnih okrajev ali celo manjšinskih pravic samo v določenih predelih dvojezičnih okrajev ali celo občin, kot to določa zakon, tedaj bi brez dvoma našli drugačno formulacijo določb državne pogodbe. To tezo potrjuje tudi dejstvo, da so zastopniki štirih velesil zelo dolgo in intenzivno razpravljali na primer o pojmu narodna manjšina in jezikovna manjšina. Tako interpretacija ni utemeljena v nobenem smislu, sicer bi bili gotovo našli drugačno rešitev.

Določba zakona, da velja dvojezičnost napisov samo v navedenih krajih, in pojasnila k tej določbi namreč pomenijo, da je bilo treba te kraje v okrajih šele iskati in sicer po določenih kriterijih. Avtentični teksti državne pogodbe v drugih jezikih razen nemškega so jasni: „V takih okrajih“.

Odvisnost od „sorazmernega“ števila manjšine

Zakon ne navaja kriterijev izbire krajev in v tem smislu ni „transparenten“. Za kriterije vzemo zgolj iz pojasnil, kjer je rečeno, da so bili izbrani kraji, v katerih velja dvojezičnost napisov, po podatkih ljudskega štetja z dne 21. marca 1961 in sicer tako, da velja zakon v tistih krajih, kjer je odstotek prebivalcev s slovenskim ali „slovensko-nemškim“ ali „nemško-slovenskim“ občevelnim jezikom dosegel vsaj 20 odstotkov (kategorije „vindiš“, nemško-vindiš in vindiš-nemško niso vštete v ta odstotek!).

Pri določanju 20-odstotne klavzule se sklicujejo v pojasnilih na mednarodno prakso in prakso ob izvajanju podobnih določil v senzer-menski pogodbi. V tej zvezi citirajo prof. Veiterja, ki je sam ugovarjal v televizijski oddaji „Querschnitte“ in če beremo pri Veiterju malo naprej, tudi takoj vzemo, zakaj. Veiter namreč piše, da sicer govorijo nekatere pogodbe o manjšinski zaščiti o „znatnem številu“ manjšine (quantite considerable), da pa je preostalo državam, da določijo to znatno število.

Veiter pravi, da sloni 20-odstotna klavzula bolj na teoretičnih razpravah pravnikov manjšinskega prava kot na konkretnih uresničitvah. Za časa avstrijske monarhije so vrhovna sodišča sodila, da zadostujejo že veliko manjši odstotki za pravice do priznanja jezika kot deželnega, posamič celo pod 5 odstotkov.

(Se nadaljuje)

SKAKALNA TURNEJA TREH DEŽEL: MILLONIG DRUGI

V Trbižu se je končala letošnja skakalna turneja treh dežel. Zmagovalec priljubljene turneje, ki obsega prireditve v Sloveniji, na Koroškem in v Furlaniji-Juljski krajini, je postal Italijan Albino Bazzana, ki se je izkazal kot najbolj izenačen skakalec.

Prva prireditev turneje je bila na sporedu v Mislinji v Sloveniji, kjer je zmagal Slovenec Janez Loštrec, ki je dobil za skoka 60 in 61 m očno 215,9 točk. Drugo mesto je osvojil Avstrijec Franz Salhofer (60,5 m, 62,5 m, 213,5) pred Italijanom Albinom Bazzano (56,5 m, 61 m, 212,6). Za koroške skakalce v prvi seriji turneje ni bilo dosti dobička. Zahomčan Hanzi Wallner je zasedel 7. mesto, njegov tovariš Hanzi Millonig pa se nikakor ni znašel na skakalnici. Wallner je v Mislinji dosegel daljave 58 in 59 m ter očno 202,2. Kakor se je po končani turneji izkazalo, bi z nekoliko boljšimi skoki v Mislinji Millonig lahko odnesel skupno zmago.

Pretekli četrtek so se udeleženci turneje zbrali v Beljaku, kjer je bilo prizorišče druge serije skakalne turneje treh dežel. V domači okolici je bil Hanzi Millonig nepremagljiv. Z najdaljšimi skoki 74 m in 72 m je sigurno segel po prvem mestu. Za

Športni vestnik

stil pri skakanju je dobil od sodnikov 200,5 točke. Za dvojno koroško zmago je poskrbel drugi Zahomčan Hanzi Wallner. Dosegel je daljave 72,5 in 71 m ter dobil očno 191,0. V zahomškem taboru je bilo po pokvarjeni prvi seriji zopet vse v redu. Tretji je bil ponovno Albino Bazzana (66m, 69,5 m, 181,4). Jugoslovani Jurman, Loštrec in Gorjanc so zasedli mesta 5, 8 in 10.

Razveseljevalo za nas se je nadaljevala turneja tudi v Trbižu. V zaključnem skakanju je na 80-metrski skakalnici pokazal svoje kvalitete Hanzi Millonig in drugič posegel po prvem mestu. Skočil je najdaljša skoka 76 in 76,5 ter za držo dobil očno 212,6 točke. Bil je skoro za 10 točk boljši od drugouvrščenega Albina Bazzana (70,5 m, 74 m, 200,8). Tretje mesto je tokrat osvojil Poljak Stanislav Kubica (71 m, 74 m, 194,6). Četrta je bil Loštrec pred Avstrijcem Dießom.

V skupnem seštevku se zmagovalna trojica po točkah ni mnogo razlikovala. Zmagovalec turneje je postal Italijan Albino Bazzana s 594,8 točkami, drugo mesto pa je kljub slabima skokoma v Mislinji zasedel Zahomčan Hanzi Millonig (587,9 točk). Tretji je bil Jugoslovani Janez Loštrec s 582,8 točkami.

Med ekipami je zmagala avstrijska (Millonig, Wallner, Salhofer in Dieß) s 1725,1 točkami pred Jugoslavijo (1670,6) in Italijo (1648,3).

PRVAKI IZ BRATISLAVE

V Bratislavi se je te dni končalo svetovno prvenstvo v umetnostnem drsanju. Pri ženskah je postala naslednica avstrijske svetovne prvakinje Trixi Schube Kanadčanka Karin Magnussen pred Američanko Janet Lynn in evropsko prvakinjo Christine Erath iz Nemške demokratske republike. 4. in 5. mesto sta dobili Angležinja Jeane Scott oziroma Švicarka Karin Iten.

Pri parih pa sta kljub neljube organizatorične napake — med nastopom je prenehala igrati glasba — zmagala stara in nova svetovna prvaka Irina Rodnina in Aleksander Zajcev iz Sovjetske zveze. Vicešampiona sta postala Ljudmila Smirnova in Aleksej Ulanov, prav tako iz Sovjetske zveze. Tretje mesto je zasedla dvojica Manuela Groß/Uwe Kargelmann iz Nemške demokratske republike.

Pri plesnih parih so prva tri mesta zasedli: 1. Ljudmila Pahomova in Aleksander Gorškov (Sovjetska zveza), 2. Angelika in Erich Buck (Zvezna republika Nemčija), 3. dvojica Green/Watts iz Anglije.

Pri moških je postal svetovni prvak spet Ondrej Nepela (Čehoslovaška), ki je s tem že tretjič zaporedoma osvojil naslov svetovnega prvaka, hkrati pa se poslovil od aktivnega amaterskega športa. Drugo mesto pri moških je zasedel Sergej Četveruhin (Sovjetska zveza) pred Janom Hoffmannom (Nemška demokratska republika).

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Klagenfurt — Celovec, Gasometergasse 10, tel. 32-5-50 — Tiska: Založništvo in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec — Borovlje.

RADIO PROGRAM

RADIO CELOVEC

Poročila: 5.00 — 6.30 — 8.00 — 10.00 — 13.00 17.00 — 19.00 — 22.00 — 23.00 — 24.00.

Dnevne oddaje: (razen ob sobotah, nedeljah in praznikih): 5.05 Ljudske viže — 5.30 Kmetijska oddaja — 5.33 Ljudske viže — 5.40 Jutranja opažanja — 5.43 Pisanje jutranje melodije — 6.00 Jutranja gimnastika — 6.35 Glasba in dobri nasveti — 6.45 Deželni razgled — 7.00 Glasbeni mozaik — 7.45 Lokalna poročila — 8.05 Godba na pihala — 8.15 Oddaja za ženo — 9.00 Za prijatelje stare glasbe — 10.05 Operetni koncert — 11.25 Oddaja za podeželje — 11.45 Za avtomobiliste — 13.05 Deželni razgled — 13.30 Glasba po kosilu — 13.45 Slovenska oddaja — 15.30 Še vedno priljubljena — 16.15 Ženska oddaja — 18.10 Odmev časa — 18.40 šport — 18.45 Note in beležke — 18.55 Lahko noč otrokom — 19.03 Pregled sporeda — 19.05 Zabeležite si — 19.35 Melodija in ritem — 20.05 Deželna poročila — 22.10 šport iz vsega sveta.

SOBOTA, 10. 3.: 5.05 Za tiste, ki zgodaj vstajajo — 6.05 Jutranja melodija — 6.55 Glasbeni mozaik — 7.55 Naš hišni vrt — 8.05 Družinski obzornik — 10.00 V žarišču — 10.45 Naša lepa domovina — 13.45 Voščila — 15.30 Godba na pihala — 17.10 Vesela doživljaja godbenikov na pihala — 18.00 Deželni razgled — 18.35 Solistična parada — 19.05 Korošnice predariskih skladateljev — 19.50 Note in beležke — 20.10 Zveneča Avstrija — 21.00 Trikrat Rada Rada — 20.20 Plesna glasba po naročilu.

NEDELJA, 11. 3.: 6.10 Igra na orgle — 8.15 Kaj je novega? — 10.30 Radijska pripovedka — 11.00 Dopoldanski koncert — 12.03 Za avtomobiliste — 13.20 Glasbena postelja — 14.30 Voščila — 17.05 Ljudski koncert — 18.00 Mali večerni koncert — 19.00 Nedeljski šport — 19.30 Deželni razgled — 20.10 Avstrijska rallye — 21.15 Zadnja postaja Dunaj.

PONEDELJEK, 12. 3.: 5.05 Za tiste, ki zgodaj vstajajo — 6.05 Jutranja melodija — 6.50 Glasbeni mozaik — 8.05 Oddaja za starejše ljudi — 9.00 Šolska oddaja — 9.30 Vesele note mojstrov — 10.00 Šolska oddaja — 13.30 Na obisku pri koroških godbah na pihala — 15.00 Zborovska glasba — 17.10 Kaj radi slišimo... — 17.56 Oddaja kmetijske zbornice — 18.00 Deželni razgled — 19.05 Na obisku v gradiščanskem študiju — 19.50 Note in beležke — 20.10 Zveneči operetni vodič — 21.00 Kmetijstvo v prihodnosti — 21.30 Iz avstrijskega glasbenega ustvarjanja.

TOREK, 13. 3.: 5.05 Za tiste, ki zgodaj vstajajo — 6.05 Jutranja melodija — 6.50 Glasbeni mozaik — 9.00 Šolska oddaja — 9.30 Dežela ob Dravi — 10.00 Šolska oddaja — 13.30 In kaj menite vi? — 14.45 Koroška ljudska izobrazba — 17.10 Ne zaničujte mi mojstrov — 17.56 Oddaja sindikalne zveze — 18.00 Deželni razgled — 19.50 Note in beležke — 20.10 Zveneča alpska dežela — 21.40 Veselo zaigrano — 22.10 šport.

SREDA, 14. 3.: 5.05 Za tiste, ki zgodaj vstajajo — 6.05 Jutranja melodija — 6.50 Glasbeni mozaik — 9.00 Šolska oddaja — 9.30 Vesele note mojstrov — 10.00 Šolska oddaja — 13.30 Na obisku pri koroških zborih — 15.00 Igra na orgle iz Koroške — 16.30 Operetni koncert — 17.10 V dunajski kavarni — 17.56 Oddaja združenja industrialcev — 18.00 Deželni razgled — 19.35 Za prijatelja planin — 19.50 Note in beležke — 20.10 „Ponočnjaki“ — 21.10 Zabavna glasba — 21.30 Zvezne dežele poročajo: Nižja Avstrijska.

ČETRTEK, 15. 3.: 5.05 Za tiste, ki zgodaj vstajajo — 6.05 Jutranja melodija — 6.50 Glasbeni mozaik — 9.00 Šolska oddaja — 9.30 Vesele note mojstrov — 10.00 Šolska oddaja — 13.30 Zabeleženo na koroških cestah — 15.00 Komorna glasba — 17.10 Operetne melodije — 17.56 Oddaja zbornice obrtnega gospodarstva — 18.00 Deželni razgled — 19.05 Avstrijske godbe na pihala — 19.50 Note in beležke — 20.10 Koroška pratika — 21.00 Iz koroškega glasbenega življenja — 22.30 Človek v družbi.

PETEK, 16. 3.: 5.05 Za tiste, ki zgodaj vstajajo — 6.05 Jutranja glasba — 6.50 Glasbeni mozaik — 9.00

Šolska oddaja — 9.30 Klavirska glasba J. Haydna — 10.00 Šolska oddaja — 11.05 Alpska ljudska glasba — 13.30 Veselo zaigrano — 14.45 Koroški pisatelji: Hans Glogner — 16.45 Pojoča mladina — 17.10 Glasba za konec tedna — 17.56 Oddaja delavske zbornice — 18.00 Deželni razgled — 19.05 Robert Stolz dirigira — 19.50 Note in beležke — 20.10 Mozartov teden 1973 v Solnogradu — 21.30 Zabavna oddaja.

SLOVENSKE ODDAJE

SOBOTA, 10. 3.: 9.00 Od pesmi do pesmi, od srca do srca.

NEDELJA, 11. 3.: 7.10 Duhovni nagovor — Po vaši želji.

PONEDELJEK, 12. 3.: 13.45 Informacije — Zborovske skladbe.

TOREK, 13. 3.: 9.30 Dežela ob Dravi — 13.45 Informacije — Športni mozaik — Majhen recital altistke Milke Eftimove.

SREDA, 14. 3.: 13.45 Informacije — Koroška literarna panorama.

ČETRTEK, 15. 3.: 13.45 Informacije — Iz kulturnega življenja koroških Slovencev.

PETEK, 16. 3.: 13.45 Informacije — Jaz pojdem pa v ravno polje.

RADIO LJUBLJANA

Poročila: 4.30 — 5.00 — 7.00 — 8.00 — 9.00 — 11.00 — 12.00 — 13.00 — 14.00 — 17.00 — 18.00 — 22.00 — 23.00 — 24.00.

Dnevne oddaje (razen ob nedeljah in praznikih): 4.30 Dobro jutro — 5.30 Danes za vas — 5.45 Informativna oddaja — 6.00 Jutranja kronika — 6.30 Informativna oddaja — 7.25 Pregled sporeda — 7.45 Informativna oddaja — 10.00 Danes popoldne — 10.15 Pri vas doma — 11.00 Turistični napotki za tuje goste — 12.00 Na današnji dan — 12.30 Kmetijski nasveti — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Priporočajo vam — 15.00 Dogodki in odmevi — 16.00 Vsak dan za vas — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 19.00 Lahko noč otroci — 19.10 Obvestila — 19.30 Radijski dnevnik — 23.05 Literarni nokturno.

SOBOTA, 10. 3.: 6.50 Beseda na današnji dan — 8.10 Glasbena matineja — 9.05 Pionirski tednik — 9.35 Glasovi in ritmu — 12.10 Iz baletov Iljica Čajkovskega — 14.10 S pesmijo in besedo po Jugoslaviji — 15.40 Pojo naši operni pevci — 16.00 „Vrtljak“ — 17.10 Z ansambliom Tammy Gurnina — 17.20 Gremo v kino — 18.15 Dobimo se ob isti uri — 19.15 Z ansambliom Vilija Petriča — 20.00 Večer z Juretom Robežnikom, njegovimi gosti in Plesnim orkestrom RTV Ljubljana — 21.15 Za prijetno razvedrilo — 22.20 Oddaja za naše izseljence — 23.05 S pesmijo in plesom v novi teden.

NEDELJA, 11. 3.: 6.00 Dobro jutro — 6.50 Danes za vas — 8.05 Radijska igra za otroke — 9.05 Koncert iz naših krajev — 10.05 Še pomnite, tovariši... — 10.25 Pesmi borbe in dela — 10.45 Voščila — 11.50 Pogovor s poslušalci — 13.50 Z domačimi ansambli — 14.05 Popularne operne melodije — 15.05 Nedeljsko športno popoldne — 17.05 Radijska igra, „Ure“ — 18.00 Letite z nami — 19.15 Glasbene razglednice — 20.00 V nedeljo zvečer! — 22.20 Zaplešite z nami — 23.15 Jazz za vse.

PONEDELJEK, 12. 3.: 6.50 Rekreacija — 8.10 Glasbena matineja — 9.05 Pisan svet pravilic in zgodb — 9.20 Z velikimi zabavnimi orkestri — 12.40 Z godbo Milice iz Ljubljane — 14.10 Amaterski zbori pojo — 14.30 Voščila — 15.40 Z našimi simfoniki v svetu lahke glasbe — 17.10 Ponedeljkovo glasbeno popoldne — 18.15 Z jugoslovanskimi pevci zabavnih melodij — 19.15 Z ansambliom Ottavia Brajka — 20.00 „Ti in opera“ — 22.15 Za ljubitelje jazz — 23.15 Popevke se vrstijo.

TOREK, 13. 3.: 6.50 Beseda na današnji dan — 8.10 Glasbena matineja — 9.05 Radijska šola — 9.35 Slo-

PESCI V PROMETU:

„Rešilni ovinek“ lahko reši življenje

Več kot 700 mrtvih pešcev na leto, to je skoraj tretjina vseh smrtnih žrtev, ki jih vsako leto zahteva promet. Ob tej številki bi se morali pešci zavedati, da se pri prečkanju ceste nedvomno splošča napraviti majhen ovinek ter čisto prečkati na posebej v ta namen predvidenem in označenem „prehodu za pešce“. Ta majhni „rešilni ovinek“ lahko reši življenje!

Pravilnemu zadržanju pešcev v cestnem prometu posveča posebno pozornost tudi kuratorij za varnost v prometu, ki je v ta namen pripravil naslednje opozorilo:

venske narodne — 12.40 Z domačimi ansambli — 14.10 Glasbena tribuna mladih — 14.40 „Na poti s kitaro“ — 15.40 Od melodije do melodije — 17.10 Popoldanski simfonični koncert — 18.15 V torko nasvidenje — 19.15 Z ansambliom štirje kovači — 20.00 Pradajalna melodij — 20.30 „Herojski zgled“, radijska igra — 21.39 Lahka glasba slovenskih avtorjev — 22.15 Popevke se vrstijo — 23.15 Komornoglasbeni večer pri skladatelju Pavletu Merkurju.

SREDA, 14. 3.: 6.50 Rekreacija — 8.10 Glasbena matineja — 9.25 Iz glasbenih šol — 9.45 Glasbeni spomini — 12.10 Danilo Švara: odlomek iz opere „Veronika Deseniška“ — 13.15 Zabavna glasba — 14.10 Poje Komorni zbor RTV Ljubljana — 14.30 Voščila — 16.00 „Vrtljak“ — 17.10 Naša glasbena galerija — 18.15 Glasbene vinjete — 19.15 Glasbene razglednice — 20.00 Simfonični orkester RTV Ljubljana — 22.15 S festivalov jazz — 23.15 Revija jugoslovanskih pevcev zabavne glasbe.

ČETRTEK, 15. 3.: 6.50 Beseda na današnji dan — 8.10 Glasbena matineja — 9.05 Radijska šola — 9.35 Slovenske narodne — 12.10 Lepe melodije — 12.40 Igrajo pihalne godbe — 14.10 Mladina poje — 15.40 Naši solisti igrajo Bacha — 17.10 Koncert po željah poslušalcev — 18.15 Zvoki z orkestri — 19.15 Z ansambliom Mojmir Sepela — 20.00 Celtrkov večer domačih pesmi in napevov — 21.00 Literarni večer — 22.15 Iz sodobne nizozemske glasbe — 23.00 V gosteh pri tujih radijskih postajah — 23.30 Paleta popevk in plesnih ritmov.

PETEK, 16. 3.: 6.50 Rekreacija — 8.10 Glasbena matineja — 9.05 Radijska šola — 9.35 Koncert za mlade poslušalce — 12.40 Z domačimi ansambli — 14.30 Voščila — 15.40 Odskočna deska — 17.10 Operni koncert — 17.50 Človek in zdravje — 18.50 Ogledalo našega časa — 19.15 Z ansambliom Dorka Skoberneta — 20.00 Amaterski zbori tekmujejo — 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih — 22.15 Besede in zvoki iz logov domačih — 23.15 Jazz pred polnočjo.

zvezdam — 21.55 Arsene Lupin — 22.45 Kažipot — 23.05 Poročila.

NEDELJA, 11. 3.: 8.55 Po domače z ansambliom Taneta Zagarja — 9.20 Mestice Poyton — 10.10 Otroška matineja — 10.40 Poročila — 10.45 Delavski amandmaji — 11.15 Ljudje in zemlja — 12.15 Naše malo mesto — 13.05 Smučarski poleti — 15.45 Z ansambliom J. Radica — 16.15 Atletika v dvorani — 18.15 Poročila — 18.20 Za konec tedna — 18.40 Vzpon in propad III. Reicha — 19.40 Risanka — 20.00 Dnevnik — 20.35 Šotefji — 21.30 Zabavna glasbena oddaja — 21.45 Športni pregled — 22.15 Poročila.

PONEDELJEK, 12. 3.: 9.35 Šolska oddaja — 11.00 Osnove splošne izobrazbe — 14.45 Šolska oddaja — 16.10 Osnove splošne izobrazbe — 16.45 Madžarski pregled — 17.45 Zvonček Palček — 18.00 Risanke — 18.15 Obzornik — 18.30 Gvajana, dežela voda — 18.55 Mozaik — 19.00 Mali za mlade — 19.45 Risanke — 20.00 Dnevnik — 20.30 Cvetje v jeseni — 21.30 Po sledih napredka — 22.20 Poročila.

TOREK, 13. 3.: 9.35 Šolska oddaja — 11.00 Osnove splošne izobrazbe — 14.45 Šolska oddaja — 16.10 Osnove splošne izobrazbe — 16.40 Madžarski pregled — 17.15 Delavski amandmaji — 17.45 Moj dežnik je lahko balon — 18.00 Risanke — 18.15 Obzornik — 18.30 Melodije za vse čase — 19.00 Mozaik — 19.05 Pediatrja — 19.25 Odisėja miru — 19.45 Risanke — 20.00 Dnevnik — 20.30 Diagonale — 21.20 Nenavadne zgodbe — 21.55 Stoletje kirurgov — 22.20 Poročila.

SREDA, 14. 3.: 8.20 Šolska oddaja — 16.50 Madžarski pregled — 17.45 Mačkon in njegov trop — 18.15 Obzornik — 18.30 Od filma do filma — 18.50 Živa filozofija — 19.10 Mozaik — 19.15 Vaš šlager sezone — 19.45 Risanke — 20.00 Dnevnik — 20.30 Klubska karta — 22.05 Likovni nokturno.

ČETRTEK, 15. 3.: 9.35 Šolska oddaja — 16.45 Madžarski pregled — 17.40 V 80 dneh okrog sveta — 18.15 Obzornik — 18.30 Družina Jehu — 18.55 Drzni pomorščaki — 19.45 Risanke — 20.00 Dnevnik — 20.25 Kam in kako na odhiti — 20.40 Četrtniki razgledi — 21.30 Fernandel — 22.20 Albert Herring II. — 22.50 Poročila.

PETEK, 16. 3.: 9.30 Šolska oddaja — 16.50 Madžarski pregled — 17.35 Veseli tobogan — 18.15 Obzornik — 18.30 Profesor Baltazar — 18.40 Vzgojni problemi — 18.50 Pet minut za boljši jezik — 18.55 400 let slovenske glasbe — 19.45 Risanke — 20.00 Dnevnik — 20.25 Reportaža — 20.35 Iz zakladnice svetovne književnosti — 21.50 XXI. stoletje — 22.15 Poročila — 22.20 Festival zabavnih melodij v Sanremo.

AVSTRIJA 1

SOBOTA, 10. 3.: 15.30 Hišni koncert — 16.30 Za otroke — 16.50 Mala hišica — 17.15 Za mladino — 17.40 Za družino — 18.25 Otrokom za lahko noč — 18.30 Novo v kulturi — 18.55 Slavni kraji sestankov: „Piazza di Spagna“ — 19.20 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki — 20.06 šport — 20.15 Oddaja Heinza Conradsa — 22.10 Morilčeva smrt, film.

NEDELJA, 11. 3.: 9.30 Lahka atletika — 12.00 Smučarski poleti — 16.30 Za otroke — 17.10 Za družino — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Operni vodič — 18.30 Znanstvena odprava — 19.30 Čas v sliki — 19.40 šport — 20.15 Kralj Richard II. — 22.00 šport.

PONEDELJEK, 12. 3.: 18.00 Novo v znanosti — 18.25 Otrokom za lahko noč — 18.30 Stan Laurel in Oliver Hardy — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.20 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki in kulturne novice — 20.06 šport — 20.15 Ljudje s farme Shiloh — 21.20 Ali vam vaš otrok pomaga v gospodinjstvu — 21.30 Ponedeljski teleshop — 22.30 Čas v sliki.

TOREK, 13. 3.: 18.00 Angleščina — 18.25 Otrokom za lahko noč — 18.30 Zivalski raji — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.20 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki in kulturne novice — 20.06 šport — 20.15 Oddaja „Kaj sem jaz?“ — 21.05 Bog obvaruj Avstrijo — 21.50 Čas v sliki.

SREDA, 14. 3.: 10.00 Šolska oddaja — 11.00 Tarzan, branilec pragozda — 12.20 Ponedeljski teleshop — 16.30 Za otroke — 17.35 Za mladino — 18.00 Francoščina — 18.25 Otrokom za lahko noč — 18.30 Tri dečke in trije dečki — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.20 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki in kulturne novice — 20.06 šport — 20.15 Saga o Forsythih — 21.10 Prerezi — 22.10 Čas v sliki.

ČETRTEK, 15. 3.: 10.00 Šolska oddaja — 18.00 Italijanščina — 18.25 Otrokom za lahko noč — 18.30 športni mozaik — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.20 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki in kulturne novice — 20.06 šport — 20.15 Horizont — 21.55 „Spalnica“ — 22.05 Čas v sliki.

PETEK, 16. 3.: 10.00 Šolska oddaja — 11.00 Program za delavce — 18.00 Ostanj zdrav — 18.25 Otrokom za lahko noč — 18.30 Očarljiva Jeannie — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.20 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki in kulturne novice — 20.06 šport — 20.15 Komisar, „Črni trikoti“ — 21.20 Oddaja o Koroški — 22.20 Čas v sliki — 22.25 Velešpion, film.

AVSTRIJA 2

SOBOTA, 10. 3.: 17.00 Gospod Sanders živi nevarno — 18.30 Bos v parku — 18.55 Glasbena poročila — 19.30 Čas v sliki — 20.00 Pregled sporeda — 20.06 šport — 20.09 Vzgoja — 20.15 Drama — 22.00 Čas v sliki.

NEDELJA, 11. 3.: 14.00 Lahka atletika — 18.15 Tedenski obzornik — 18.30 Panorama — 19.30 Čas v sliki — 19.40 Novo v kulturi — 20.10 Vzgoja — 20.15 Tarzan, branilec pragozda — 21.35 Čas v sliki.

PONEDELJEK, 12. 3.: 18.30 Neznano sosodstvo — 19.00 Biologija za vas — 19.30 Čas v sliki in kulturne novice — 20.00 Pregled sporeda — 20.06 šport — 20.09 Vzgoja — 20.15 Velike bitke — 21.40 Telereprize.

TOREK, 13. 3.: 18.30 Pristanišče — 19.00 Znanje brez znanja — 19.30 Čas v sliki in kulturne novice — 20.00 Pregled sporeda — 20.06 šport — 20.09 Vzgoja — 21.30 Telereprize — 22.20 Čas v sliki in kulturne novice.

SREDA, 14. 3.: 18.30 Kaj je pogum? — 19.00 Načrtovanje — 19.30 Čas v sliki in kulturne novice — 20.00 Pregled sporeda — 20.06 šport — 20.09 Vzgoja — 20.15 Smrt birokrata — 21.35 Telereprize — 21.55 Čas v sliki in kulturne novice.

ČETRTEK, 15. 3.: 18.30 Boj za Cezarjevo dediščino — 19.00 Kontakt — 19.30 Čas v sliki in kulturne novice — 20.00 Pregled sporeda — 20.06 šport — 20.09 Vzgoja — 20.15 Smrt birokrata — 21.35 Telereprize — 21.55 Čas v sliki in kulturne novice.

PETEK, 16. 3.: 18.30 Tečaj gimnastike — 18.45 Potovanja k umetnosti „Iz Vincence v Benetke“ — 19.30 Čas v sliki in kulturne novice — 20.00 Za konec tedna — 20.06 šport — 20.09 Vzgoja — 20.15 „Nipon Monogatri“ — 21.55 Telereprize — 22.40 Čas v sliki in kulturne novice.

JUGOSLAVIJA

SOBOTA, 10. 3.: 8.55 Šolska oddaja — 11.25 Smučarski poleti — 15.00 Atletika v dvorani — 16.30 Kosačka — 18.00 Obzornik — 18.15 Maroško, film — 18.55 Filmska burleska — 19.10 Mo